

VĂ IUBESC, POPOR ROMÂN!

Interviu
Săptămânii
**Adrian
Miroiu –**
decanul
Facultății
de Filosofie

pag. 4-5

Replici
incomode
Gabriela
Adameșteanu,
Gabriel
Lilceanu și
Paul Goma

pag. 14-15

SĂPTĂMINĂ EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
ANUL IV • Nr. 49 (201) • 15-21 decembrie 1993 • 16 pagini • 100 lei

Ilie Ilăscu

După trei ani de tăcere, studenții ies în stradă pag. 8-9

Procesul neostalinist de la Tiraspol, desfășurarea și mai ales sentințele date – condamnarea la moarte a lui Ilie Ilăscu și grelele pedepse cu inchisoare pentru ceilalți acuzați – ne-au indignat pe toți și pe bună dreptate. Dar nici protestele manifestanților dinaintea ambasadei ruse, nici nemunărătoarele declarări patetice, cind nu chiar belicoase, ale partidelor, organizațiilor și ale politicienilor nu pot impiedica să se pună o întrebare capitală: a făcut și face oare România în mod efectiv îndeajuns pentru salvarea acuzaților (iar acum a condamnaților) de la Tiraspol?

Formal, România nu a stat cu brațele încrucișate: s-au facut repetitive demersuri diplomatice pe lingă organizațiile internaționale pentru apărarea drepturilor omului. Multe din acestea au luat poziție și totuși, în final, rezultatul pare dezamăgitor. Că aceste demersuri nu au condus la rezultatul dorit nu ar fi, deci, deloc vina noastră sau a statului român; simplificând puțin, dar nu foarte mult, lucrurile, s-ar putea susține că destul temei că dorința Occidentului de a-l menaja excesiv pe Elțin a făcut guvernul rus puțin interesat în a limita agresivitatea secesioniștilor ruși de la Tiraspol, care se bazează pe puterea de foc a armatei a 14-a conduse de conservatorul general Lebed.

Totuși, cred că nu se poate evita punerea și în alt fel de acestei probleme de responsabilitate și de eficacitate: se poate argumenta că, pentru ca guvernele puterilor occidentale să fie determinate să facă presiuni ceva mai puternice, mai hotărite și deci mai eficace asupra Rusiei, ele trebuie neapărat "stîrnite" prin intermediul opinioi publice naționale respective. Or, pentru ca aceste opinii publice și mai ales presa internațională să se mobilizeze suficient, ar fi fost (și ar fi încă) necesar ca imaginea și credibilitatea României să fie atât de decit să în prezent.

Or, ce vede un străin la România? Mineraiade după mineraiade pentru care autoritățile își declină orice răspundere, "teroriști" care dispar fără urmă, nomenclatura de vază care devin peste noapte democrați. Lucruri vechi – se va zice – și poate pe bună dreptate. Dar, chiar și mai recent, lucrurile nu stau strălucit: minciuna și rea-credința invăluie viața publică românească în proporție însămintătoare, corupția face ravagii, iar măsurile luate sunt anemice; reforma economică bate pașul pe loc, cind nu chiar regreseză, în pofida tuturor an-

gajamentelor actualului guvern. Fostii adulatori ai lui Ceaușescu sunt azi aliații partidului de guvernămînt, iar președintele țării îi preferă pe extremiști și pe național-comuniști partidelor democratice. De ce ar fi atunci în mod serios luat în seamă, în forurile internaționale, ori în cancelariile marilor puteri, cuvîntul acestui președinte ale cărui "prietenii" politice sunt atât de penibile? De ce s-ar bucura de respect internațional angajamentele unui prim-ministru care participă la lucrările PRM, mai mult, care nu găsește decit vorbe de laudă la adresa celor mai sovîne organizații politice din România? Chiar și două zile după afișarea sentinței procesului de la Tiraspol,

ANDREI CORNEA
De ce nu se audă la Tiraspol vocea României?

cine a citit declarăția Senatului României adresată tocmai Senatului SUA? Nu altul decît Adrian Păunescu, care ne reprezintă și la Strasbourg de altminteri și care, ironia soartă, pe 22 decembrie 1989, pentru a scăpa de mulțimea ce voia să-l linșeze, își găsise refugiu la ambasadă americană.

E ceva dubios cu români – își spun străinii care ne privesc și ne judecă. România vor să intre în NATO, dar acum nici trei ani au fost cei dintâi dintre foștii sateliți care să încheie un tratat cu fosta URSS. Promit că vor respecta amendamentele impuse de Consiliul European pentru primirea statutului de membru cu drepturi depline, dar imediat după eveniment Parlamentul se codește să eliminate din Codul penal pedepsele prevăzute pentru homosexuali (ceea ce era cerut de unul dintre amendamente), în schimb introduce reglementări ce ar putea conduce la limitarea exercitării dreptului la libera exprimare. În Guvern se află, amalgamăți într-un mixaj paralizant pentru o acțiune eficace, birocrati de tip CSP, precum chiar primul-ministru, dar și reformatori ca dl. Coșea. Care este prin urmare drumul pe care s-a angajat România? Cel exprimat de texte programatice și de declarații, sau cel sugerat de variantele tipuri de persona-

lități de la putere? Români vor să prospere prin aplicarea unei reforme capitalistă, sau prin proliferarea jocurilor de tip Caritas?

La aceasta se adaugă ambiguități la fel de mari în problema națională. Chestiunea inscripționării bilingve nu a fost rezolvată, în pofida promisiunilor guvernătorilor. Antisemitismul proliferează în unele publicații – unele apartinând unor partide apropiate Puterii –, iar Justiția refuză să intervină. Se înalță monumente în cinstea mareșalului Antonescu și unele străzi primesc numele conducătorului român care, din proprie inițiativă, a declarat război Statelor Unite, adică țării a cărei favoare o căutăram astăzi cu atită insistență. Ce să mai spunem despre tendința opiniei publice de la noi de a refuza să ia serios în discuție responsabilitatele româneni în masacrarea evreilor din Transnistria între 1941-1944? Actualele barbarii din Transnistria îndreptățesc împotriva românilor – și ar putea spune un occidental – nu ar trebui să-i facă pe aceștia să uite – ba dimpotrivă – de barbarile de odinioară ale altor români practicate cam în aceleși locuri. În fine, relațiile cu Ungaria și Ucraina rămân reci, iar politicienii de toate culorile vorbesc de zor și fără prea multă responsabilitate despre reintregirea țării în hotarele României Mari, ceea ce nu e de natură să-i binedispună nici pe ucraineni, nici pe bulgari și poate crea serioase aprengesuni puterilor occidentale.

Pe scurt, de patru ani, aproape totul este confuz, dubios, lipsit de consistență și de rigoare, oportunist în ieșirea noastră din comunism. Iar dacă responsabilitatea nu poate fi așezată într-un singur loc, totuși vina principală aparține unei Puteri care, deși își trage legitimitatea de la o revoluție anticeaușistă și anticomunistă, se bazează cu insistență și sfidare pe sprijinul ceausiștilor declarati și al național-comuniștilor. Fie și numai această imensă rușine națională, pe care o denunță recent și Andrei Pleșu într-o scrisoare deschisă adresată președintelui Iliescu, face ca vocea noastră să răsune slab și nesigur în lume, iar vorbele noastre să fie private cu suspiciune, chiar și atunci cind ele rostesc adevarul. Să ne mai mirăm atunci că lumea exiță să ne vină în ajutor, că opinia publică internațională se mobilizează mult mai ușor pentru alte cauze decit cele ale românilor de la Tiraspol și că eforturile statului român de a-i salva tind să eșueze?

Scrisoare către cititorii

Dragi cititori,

Se apropie sfîrșitul anului și poate că mulți dintre dumneavoastră doresc să-și reînnoiască abonamentul la revista noastră, iar alții se gîndesc pentru prima oară să facă. Găsim că e prilejul de a vă anunța că ne putem sprijini – dumneavoastră și noi, redacția – reciproc. Iată în ce fel: abonându-vă direct la sediul redacției, noi vă vom asigura săptămînal expedierea revistei (sau păstrarea ei în cazul în care contractați abonament cu ridicare de la sediul), iar dvs. veți plăti mai puțin decât la oficile poștale. Pentru noi, avantajul decurge din evitarea contac-

telor cu RODIPET (difuzarea de stat), care ne impune procente disproportional de mari, raportat la calitatea serviciilor oferite.

În plus, reamintim cititorilor noștri că pensionarii, elevii, studenții, profesorii, foșii detinuți politici și veterani de război se bucură de o reducere pentru abonament.

Detaliile pentru încheierea abonamentelor, direct la sediul redacției, sunt precizate în fiecare săptămînă în cesta de pe pagina 2, jos.

În speranță sprijinului reciproc pe care ni-l vom acorda în anul viitor, revista "22" urează toate cele bune tuturor cititorilor ei.

Redacția

Dragă Redacție,

Multumesc pentru promptitudinea cu care se primește abonamentele și pentru calitatea conținutului acestora.

Aceasta mă face ca pentru încă un an de zile să optez ca singura sursă de informare să fie revista Dvs.

Deci suma respectivă, care reprezintă abonamentul pentru întreg anul 1994, am expediat-o azi cu mandatul poștal nr. 854/30.XI.1993.

Cu multe mulțumiri,

M. BĂDĂU

Stimață doamnă Gabriela Adameșteanu,

Mult timp am ezitat să vă scriu în legătură cu articolele apărute în revista "22" asupra disputei cu V. Neumann. Timpul a trecut, revenirea la problemele discutate și-a pierdut actualitatea și mă simt incompetent pentru a mă amesteca în această discuție.

Dacă totuși m-am hotărît să vă scriu, se datorează stimei mele deosebite față de dvs. și aprecierii revistei pe care o conduceți, la care sunt abonat și pe care o cîtesc cu multă placere.

Pentru a mă înțelege mai bine, permiteți-mi să vă prezint cîteva date biografice: sunt medic, evreu, am 78 de ani, născut la Cluj, părinții de asemenea, tata tot medic, au fost deportați la Auschwitz în 1944. Eu mi-am trăit totă viața la Cluj – afară de 4 ani, doi în detașament de muncă în Ucraina, doi în prizonierat în URSS. Mă simt foarte atașat de orașul meu natal și de țară – dovedă că sunt aici, n-am plecat din țară, deși aveam multe ocazii.

Dacă m-am hotărît totuși să vă scriu – fără pretenția și dorința ca aceste rînduri să apară în revistă – este faptul că, în unul dintre articolele scrise de dvs., înșirați cinci nume, toți evrei. De fapt dvs. nu menționați că toți sunt evrei, dar presa din țară, în ultimii ani, și-a făcut datoria ca totă lumea să stie că toți aceștia sunt evrei. La unii se și amintește că sunt evrei sau se pune în paranteză numele purtat anterior, din care să reiasă originea etnică: Bruckner, Neulander, etc. (n-am văzut niciodată scris în presă lîngă numele pictorului Rosenthal că e evreu, dar aş putea da și alte exemple, de nume slave...).

Noi, evrei, suntem deja obișnuși cu teza că noi am adus în țară comunismul (vorba lui Dinescu: "poate că

ei l-au adus, dar noi, români, l-am perfecționat bînșor...").

Dvs., doamnă Adameșteanu, știți tot atât de bine ca și noi, evrei, că ei n-au "venit", ci au fost trimiși, nu în calitate de evrei, ci în calitate de comuniști, cu sarcini și directive precise. Ei nu erau evrei, ci comuniști. Ei nu se considerau evrei, au părăsit Dumnezeul nostru, au părăsit religia noastră, comunitatea noastră, au fost antisioniști, persecutau pe evrei în aceeași măsură ca și pe români; unii și-au lepădat numele părintesc, alții s-au botezat și flutură în prezent certificatul lor de botez, datind încă de cînd erau comuniști... Ei erau evrei numai și numai conform legilor rasiale de la Nürnberg! Și știți foarte bine că după scurt timp toți acești "evrei" au fost dați la o parte pentru a fi înlocuiți cu români, care apoi au "perfecționat" comunismul în stil "original", cum nu s-a "perfecționat" în nici o altă țară...

În ultima vreme, ziarele, dar mai ales Televiziunea – în caz de o crimă, furt, înșelăciune, evaziune fiscală –, nu scapă, pe lîngă numele inculpatului, precizarea că e țigan, arab, ungur, turc, grec, "om de afaceri din Israel"... Deci nu prin legile statului (încă?), dar prin manipulare directă a conștiinței, a mentalității, a sufletului populației, se introduc legile rasiale de la Nürnberg.

Și atunci, doamnă Adameșteanu, ati căzut victimă acestei manipulări? Nu se poate! Nu-mi vine să cred!!

În altă ordine de idei, un alt articol apărut în "22" m-a pus pe gînduri. Un autor – nu-mi aduc de numele lui – a publicat o statistică, apărută în Vest, parcă în Germania, statistică în care erau înșirate țările din Europa, și în coloane separate, pentru fiecare țară, numărul militarilor, al civilor și al evreilor care au pierit în țară respectivă în cursul celui de-al doilea război mondial.

Autorul, foarte indignat (pe drept!) pentru faptul că numai România nu figură în statistică respectivă, a scris un articol amplu documentat despre pierderile României și pentru completarea statisticii mai sus amintite publică statistică pierderilor militare române pe frontul de Est și pe cel de Vest. Dar omite să publice – precum face statistică pe care o critică – nu

mărul pierderilor de civili și evrei, deși există statistici oficiale...

Nu am intenția să discut problema evreilor "dispăruti" din Basarabia și Bucovina în cursul celui de-al doilea război mondial. Despre asta s-a scris și se va mai scrie mult. (Unii contestă chiar și existența Auschwitzului...)

Altceva mă preocupă.

Mareșalului Antonescu i se ridică busturi, se numesc străzi după el în multe orașe ale țării. A devenit erou național pentru că a pronunțat cuvintele: "Vă ordon să treceți Prutul". Și atunci, de ce nu i se ridică busturi la Cernăuți, Chișinău – doar a eliberat Basarabia și Bucovina?

Pentru că Mareșalul a mai ordonat și trecerea Nistrului. Și astfel a dat un mare ajutor lui Hitler, a contribuit la prelungirea războiului (tot așa cum actual de la 23 August a contribuit la scurtarea lui), prin prelungirea războiului la multe pierderi umane – dar acum mă refer numai la cei cca 500.000 de ostași români, floarea tinereții de atunci, care zac în gropi comune, în morminte nemarcate în Crimeea și în jurul Stalingradului. Exact așa, ca și evreii pieriți la Auschwitz, Dachau, lîngă drumurile Transnistriei, în gropi comune, morminte necunoscute...

Noi, evrei, obișnuim, atât în țară, cît și în Israel și în alte țări, să comemorăm, an de an, moartea lor, și să amintim singura cauză că au fost evrei. S-au ridicat și monumente în amintirea lor, atât în țară (de exemplu la Dej, Cluj), cît și în Israel, Varșovia, București, SUA, la Babi-Yar și în multe alte locuri.

Știu că s-au ridicat monumente, chiar și în Ungaria, Cehoslovacia, în memoria soldaților români care au căzut pe frontul de Vest, jertfiind viața pentru reînregirea Ardealului.

Dar n-am cunoștință de un monument care să amintească pe cei peste 500.000 de morți din Crimeea și Stalingrad, de nici o manifestare militară, religioasă, civică, care să comemoreze jertfa lor – datorită ordinului de a trece Nistrul...

Poate străzile denumite după Mareșalul Antonescu și busturile lui au menirea să amintească memoria lor...

Cu deosebită stîmă,

Dr. NEUFELD GHEORGHE

P.S. La Cluj nu există nici un medic cu numele Victor Iuliu. Acest nume nu figurează între abonații la telefoane, nu e cunoscut la nici o clinică locală, nu a avut de el nici un coleg la care m-am interesat.

ANUNT

Asigurăm tehnoredactare computerizată pentru carte și anunțuri publicitare.

Relații la tel și fax 311.22.08

IMPORTANT IMPORTANT

Stimați abonați,

Deoarece sumele expediate prin mandate poștale ajung foarte greu în contul nostru, vă rugăm să vă prelungiți abonamentul cu o lună înainte de a expira, astfel încât redacția să poată lua cunoștință de intenția dvs. Veți evita astfel intreruperea abonamentului "22".

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPARA DIN STOC:

Numeră, după cum urmează: din anul 1990 numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 28, 29, 38, iar din anii 1991 și 1992 – orice număr. Exemplarele vechi sunt comercializate la prețul actual al revistei. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei), precum și Edițiile speciale: "22" – "Suspiciune de fraudă" (50 lei), "Oslobodenje" (30 lei).

700 lei

pe trimestru costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" – sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRATIE ÎN EUROPA DE EST și ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS – pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DETINUȚI POLITICI, VETERANI DE RĂZBOI.

Cei interesați săn rugăți să expedieze prin mandat poștal suma de 700 lei pe adresa: Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București. Totodată, cei interesați săn rugăți să trimînă adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa:

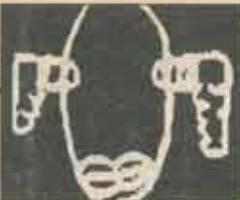
Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Adeverințele pentru abonamentele cu jumătate de preț sunt valabile pentru un an de zile.

Cei ce nu fac parte din categoriile amintite pot beneficia prin intermediul redacției următoarele tipuri de abonamente cu reducere: ● 1000 lei pe trimestru pentru abonamentele cu ridicare de la sediul (Calea Victoriei 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor; ● 1100 lei pe trimestru pentru abonamentele cu expediere prin poștă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunând costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12; pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22" sau trimînd un cec (*money order*) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 80 dolari pe an (40 dolari pe 6 luni, 20 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă: 140 DM anual (70 DM pentru 6 luni, 35 DM trimestrial), 500 franci francezi anual (250 franci pentru 6 luni, 125 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 100 dolari anual (50 dolari pe 6 luni, 25 dolari trimestrial) sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

N.C. MUNTEANU

Arhimede Văcăroiu

Greșesc amarnic cei ce susțin că tot ce a făcut pînă acum guvernul Văcăroiu n-a fost altceva decît să gestioneze criza economică și socială prin care trece România. Nu numai că a gestionat-o, dar a și adincit-o. Aaprofundat-o în asemenea hal încît mai toată lumea, de la Opoziție la sindicate, de la revoluționari la alegători, se simte datorare să strige "Jos Guvernul". Însă cit de jos mai poate cădea un guvern născut sub zodia Văcăroiu, ascendent Văcaru? Mai jos nu s-ar putea, decât dacă ar cădea de tot. Acest lucru este exclus. În două cuvinte, cum ar fi zis tovarășa Elena Ceaușescu. Și cum a spus-o foarte bine și dl. Ion Iliescu în fața "dughenizaților" prezenți la topul firmelor private 1992: "Viața contestă afirmațiile celor care spun că avem de-a face cu un guvern conservator, care frinează procesul reformei și privatizarea".

De unde și pînă unde "conservator", cind Guvernul e format numai din revoluționari de profesie? De unde și pînă unde "frinarea procesului de reformă și privatizare" cind dl. Nicolae Văcăroiu, cu vîsta lui experiență ciștigată la Comitetul de Stat al Planificării, a făcut tot ce i-a stat în putință, chiar "totul", s-ar putea spune, pentru ca reforma să înainteze. Și pentru că ea se încăpățina să nu înainteze, dl. Văcăroiu a săpat fără milă și reformă și pe reformatori. La nevoie și rostogolirea poate fi socotită un pas înainte, chiar mai mulți. Unul din reformatorii săpați cu succes e acum la Cotroceni, orice săt e un pas înainte, celălalt e încă la Guvern, însă cine știe cătă vreme.

Cirocotații, evident, se încăpăținează să-l considere un conservator numai pentru că dl. Nicolae Văcăroiu regretă public desființarea centralelor industriale, desființarea CAP-urilor, distribuirea certificatelor de proprietate și.m.d. O prostie, evident. Nu s-a spus de atitea ori, chiar de la Cotroceni, că nu trebuie să aruncăm și ceea ce s-a făcut bun în trecut? S-a spus! Și-atunci? De ce să renunțe dl. Văcăroiu la experiență atât de bună ciștigată la CSP, experiență ce ne-a adus exact în situația în care ne aflăm? Logic, nu?

Evident, dl. Văcăroiu a mai și greșit, om și el. Însă pentru greseli și-a făcut o autocritică tovărășescă, constructivă. Una din greselile făcute de actualul guvern a fost sprijinirea într-o mare măsură pe teoreticieni, "care, în anumite cazuri, s-au dovedit incompatibili, în practică". Mișu Negrițoiu a fost un teoretician. Nu mai este. În Guvern, Mircea Coșea, celălalt teoretician, nici el nu se simte prea bine. Dl. Ion Iliescu e mai mult decât uimit că atiția îi cer să schimbe Guvernul. Are suficiente argumente să n-o facă. Pentru simplul motiv că "am avut și alte guverne, cu oameni isteți și foarte șarmanti pentru ecranele televizoarelor, dar care, în economie, au văzut că s-au priceput să facă. Acum avem oameni care știu mai mult economie, se zbat, caută să rezolve probleme concrete. Dar sunt greutăți obiective, reale, ale vieții". Dl. Văcăroiu are toate calitățile necesare. E ascultător, ascultă de Cotroceni, de PRM, de PSM, de PUNR, nu e șarmant, isteț nici atât, iar de vorbit vorbește cum vorbește. Economie știe, știe de la CSP, însă are greutăți obiective. Între aceste greutăți se numără și lipsa de piergii, a zis dl. Ion Iliescu. Asta era înainte de semnarea memorandumului cu FMI. Acum dl. Văcăroiu va avea piergii, însă, intocmai ca lui Arhimede, ce-i mai lipsește e punctul de sprijin fără de care orice piergie nu face nici două parale.

A ieșit ca nevinovata din baie și s-a dus glonț la Consiliul Național al PRM pentru a căuta sprijinul de care are nevoie. Naivii s-au întrebat ce căută un prim-ministru la ședința de lucru a unui partid al cărui membru nu este. Pe față cel puțin. N-a fost la Alba Iulia, n-a luat parte la ceremonia de semnare a memorandumului cu FMI, în schimb s-a dus la PRM. Astă căută, sprijinul. Nu atât pentru punerea în practică a reformei, PRM fiind în mod hotărît un partid retrograd, antireformist și împotriva condițiilor impuse de FMI. Căută sprijin împotriva moțiunii de cenzură a Opoziției.

"Primit cu multă simpatie", dl. Arhimede Văcăroiu a fost însoțit de cel de al doilea prim-ministru, Viorel Hrebenciuc, de Florin Georgescu și de Octav Cozmăncă, steaua în urcăre a Guvernului. Steaua lui roșie. Arhimede Văcăroiu a tunat și a fulgerat împotriva Opoziției, a celor care-l acuză de antireformism, "a lămurit problemele economice", "a dinamizat", a făcut propunerii "concrete, pragmatic". Și s-au luat notițe ca în vremurile bune. Celealte. Discutând cu Corneliu, evident, Vadim Tudor, și cu ciracii lui, problemele reformei și ale tranziției, Arhimede Văcăroiu s-a solidarizat și cu Ion Iliescu. Dacă emanația revoluției, președintele Ion Iliescu, s-a lăsat admirat în compania unui fost coleg de CC, a doi cintăreți ai regimului Ceaușescu și a doi lucrători, unul pe tărîmul ideologiei, celălalt al noii revoluții agrare, nu putea să rămînă mai prejos tocmai el, Arhimede Văcăroiu.

Și cu asta ne-a demonstrat că n-are de gînd nici să cedeze, nici să împără guvernarea cu Opoziția. Guvernul nu-i pe dric. Pe dric e numai reformă.

LUCIAN MÎNDRUȚĂ

Mai multe motive pentru care Guvernul nu cade

La începutul lunii decembrie, la IMGB, salariații au ocupat birourile administrației și au hotărît să nu-i mai lase pe directori să plece acasă pînă ce conducerea nu se va hotărî să le plătească indexările și să renunțe la planul de concedieri. În demersul lor, muncitorii au folosit acuzațiile și lozincile de altădată din Piața Universității: de la director și pînă la ministrul toți sint comuniști, toți fac parte din aceeași rețea de interes, conservată de nou regim, în sfîrșit, toți unelește să demoleze economia națională.

Aproape în același timp cu incidentul de la IMGB, puțin comentat de presă, liderii Opoziției, ai organizațiilor revoluționare și studențești au hotărît să sprijine acțiunile sindicale,

care – în cazul cartelului ALFA și BNS – avese ca principală revendicare demisia cabinetului Văcăroiu și constituirea unui guvern de uniune națională. Limbajul comun la care au ajuns Opoziția, sindicatele și oamenii simpli părea a fi o garanție a succesului acestei încercări. Din păcate, analizele politicienilor din Opoziție, bazate pe similitudinea de limbaj, nu iau în calcul faptul că lozincile anticomuniste ale sindicatelor ar putea să însemne cu totul altceva.

Radicalizarea "clasei muncitoare" a avut loc pe fondul unor modificări dramatice în starea economică și socială a acestei categorii. Privită din curtea uzinei, reforma înseamnă somaj, lipsa de fonduri pentru salarii, rugina care mânincă utilajele oprite în '90. Pentru cea mai mare parte a muncitorilor, redresa-

blema informatorilor Securității li lasă rece, monarhia nu este pentru ei o soluție, iar partidele politice sunt formate din domnii aceia care se cearcă din te miri ce în Parlament. Un guvern care i-ar mulțumi ar fi unul care ar relua controlul asupra economiei, care ar egalaiza salariile, care ar construi apartamente și ar aresta comercianții particulari care ciștigă o mulțime de bani prin speculație. Cele de mai sus nu sint niște deducții făcute în birou, sunt transcrierile destul de exactă a declarației unui muncitor de la IMGB implicat în incidentul de care vorbeam, muncitor care a încheiat acest expozeu cu tradiționalul "Jos comunitismul!"

În aceste condiții, pare destul de curios că reprezentanții muncitorilor nu au ales ca aliați PSM-ul și PRM-ul, răspunsul stă probabil în convingerile democratice ale liderilor sindicali, la care se adaugă erorile de strategie ale acestor formațiuni politice care au ales să sprijine Guvernul. Erori remarcate abia de curind de domnii de la PSM, prea tîrziu însă pentru a mai putea fi remediate.

Revenind la Opoziție, nu se poate să nu remarcăm absența din discursurile sale a oricărui referiri la sacrificiile necesare în cazul în care planurile sale economice de orientare liberală ar fi puse în practică. E de asemenei curios că o asemenea concesie făcută de dragul imaginii nu a fost dublată de alte concesii, aproape la fel de importante. Să ne amintim că la ultimele două mitinguri organizate de sindicate în București, manifestanții monar-

hiști au fost scoși fără multe menajamente din multime. Apropiera de marea masă de oameni dezorientați și sistematic minărat de gesturi care plasează Opoziția în locurile comune pregătite din vreme de Putere. Puțini au remarcat că prezența masivă la mitingul de 1 decembrie din București nu a avut ecouri pozitive în rîndul alegătorilor cărora Opoziția se străduiește de patru ani să le ciștige voturile. Discuția stîrnătă iar în jurul Regelui și organizarea unei ceremonii separate nu au făcut, trebuie să o spunem cu tristețe, nici un bine Opoziției. Mai întîi pentru că ea s-a alăturat iarăși unui simbol în cel mai bun caz indiferent generațiilor care constituie majoritatea populației. Apoi, ea s-a disociat din nou de Stat, singura instituție considerată sigură de o populație formată în totalitarism.

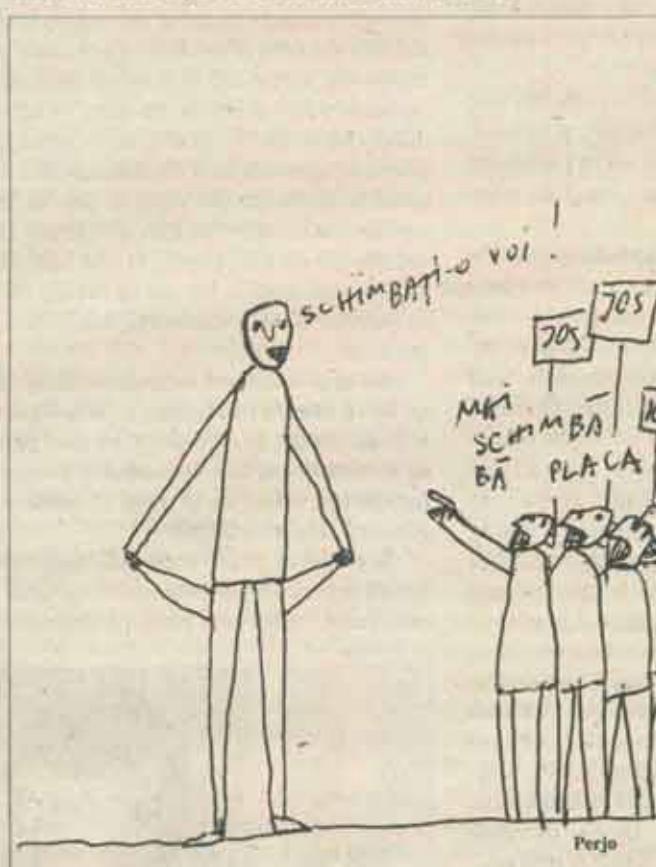
Partizanii "liniei dure" din Opoziție susțin că nu trebuie în nici un caz să se renunțe la cele cîteva elemente care definesc deosebirea dintre "ei" și "noi". Iată însă că la

patru ani după o revoluție care nici măcar nieseși nu a putut să-și facă dreptate, o strategie politică de succes – care să ducă România în viitorul pe care Opoziția îl speră – nu se mai poate defini în funcție de lozincile electorale din 1990.

Înainte de compromis ori confruntare, politicienii Opoziției ar trebui să se întrebe și să vrea să afle ce așteaptă de la ei majoritatea românilor. Poate că procesul acesta nu va fi foarte plăcut și va spulbera multe iluzii. Este însă absolut necesar, căci modelul societății românești pe baza căruia Opoziția își face politica este la fel de util pe cit i-ar fi unui turist în România harta Madagascarului.

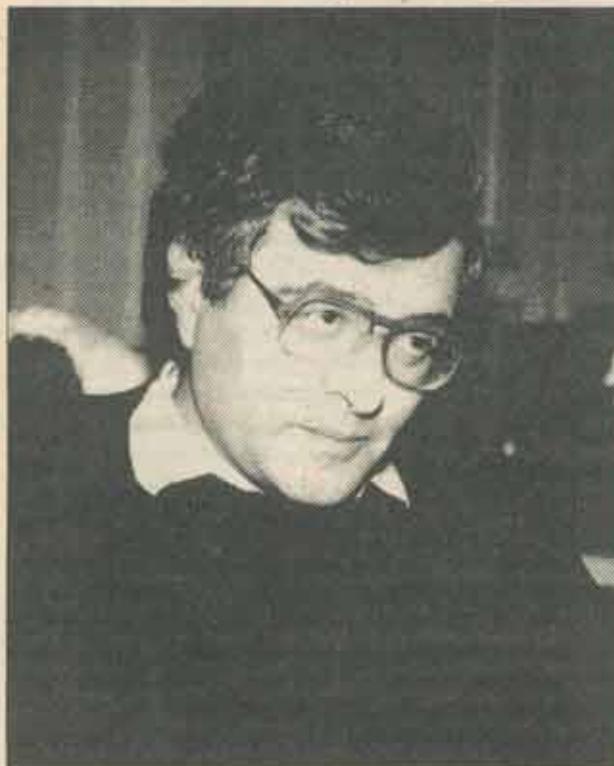
rea economiei înseamnă revenirea la producții monstruoase de struguri, motoare și otel. Atunci cind politica administrației, formată din aceleași cadre, s-a apropiat de realism, atunci cind au început concedierile și curbele de sacrificiu, muncitorii au trecut la sudalme împotriva comuniștilor care îi conduc. Revolta lor, fondată pe motive strict economice, nu ține de dorința lor de a vedea mai repede capitalismul la lucru; este mai curind o revoltă împotriva schimbării.

Potențialul revendicativ al muncitorilor are astfel o orientare de stînga similară cu aceea din țările foste frățești. Muncitorii nu-și mai aduc aminte de teroriștii din decembrie; pro-

Între metafizica lui Dumnezeu și administrarea unei facultăți

Interviu cu prof. dr. ADRIAN MIROIU, decanul Facultății de Filosofie a Universității București

Administrația și filosofia nu sînt incompatibile

Domnule Adrian Miroiu, sănătă filosof, sănătă decan al Facultății de Filosofie. Cum asociații administrativul și știința?

Noi, cei care am terminat studiile în filosofie, cu greu pronunțăm cuvîntul "filosof" ca profesie a noastră. Mai degrabă ne zicem profesori de filosofie. Activitatea administrativă a venit oarecum pe neașteptate pentru mine, dar cred că, în faza aceasta a evoluției Universității noastre și a Facultății de Filosofie, ea ne permite mie și celor din generația mea, să încercăm să modificăm cît de cit în sensul pe – care-l dorim noi evoluția acestei facultăți.

Filosofia a fost o disciplină destul de urgîsă înainte, era confundată cu ideologia de către autorități, și oamenii care voiau totuși să facă filosofie o faceau ori în particular cu totul, ori semiparticular, ca să spunem așa. Ce s-a întîmplat între timp în domeniul?

Am făcut facultatea în anii '70. Spre deosebire de ce se întîmplase în anii '60 sau '50, noi am făcut propriu-zis școală. Profesorii noștri erau cei care în anii '50 și '60 luptaseră din răsputeri ca să învețe și acum aveau posibilitatea să ne ajute pe noi. Dacă în anii '50-'60, a-l citi pe Kant reprezenta un act de curaj pentru care puteai să fi; dat afară din facultate – cum de fapt s-a și întîmplat –, pentru noi a nul citi pe Kant însemna a nu trece examenele. După aceea însă pentru generația noastră a fost o perioadă foarte grea, pentru că în anii '70 și '80 absolvenții Facultății de Filosofie n-au mai avut nici un fel de posibilitate de a lucra în cercetare sau în învățămîntul superior. Abia după '89 situația s-a schimbat. Facultatea noastră într-un fel s-a întinerit extrem de mult și s-a schimbat foarte mult în ce privește corpul profesoral. Ultimii care veniseră înainte de '89 în facultate, deci cei care fuseseeră asistenți pînă în '89, aveau 20 de ani de activitate didactică în spate. După '89, facultatea a trecut printr-un proces uriaș de schimbări. Dintre oamenii care predau în facultate înainte doar 5 sau 6 mai predau astăzi. Ca să nu mai vorbesc de faptul că s-a schimbat foarte mult conținutul cursurilor.

"Cabinetele filosofice" cu plată – un debușeu de viitor?

Să zicem că un tînăr e preocupat de filosofie, dar nu știe foarte bine, fiind încă în liceu, ce-l așteaptă. Ce-l așteaptă în această facultate, ce înseamnă filosofia astăzi în facultate?

Incepînd de la anul, noi vom avea trei mari module de studiu al filosofiei: un modul care vizează filosofia teoretică, sau sistematică, un alt modul care vizează filosofia culturii și a artei, și în sfîrșit un alt modul care privește filosofia morală și politică. În afară de cursurile fundamentale într-o facultate de filosofie, cum ar fi cursurile de istorie a filosofiei, cursurile de logică, estetică, etică, teoria cunoașterii, ei au posibi-

litatea de a alege dintr-o mulțime destul de largă, peste 30 de cursuri, ce specialitate să urmeze, pe ce să se axeze mai mult în această direcție. Cursurile noastre vizează aprofundarea unor filosofi, a unor opere mari, și de asemenea probleme fundamentale ale filosofiei, lucruri care multe dintre ele nu s-au putut studia în anii de dinainte. În afară de aceasta, avem oameni foarte cunoscuți, cercetători deosebiți în domeniul filosofiei și care fac ca aceste cursuri să fie extrem de atractive nu numai pentru studentii de la Filosofie, ci și pentru ceilalți, de la alte facultăți.

Sunt foarte preocupat de persistența limbajului de lemn și, desigur, a gindirii de lemn, a dificultății de a argumenta. Pot studentii dvs. deja să și susțină o teză, nu numai să demonstreze că au citit conștincios un număr de texte?

Și eu m-am confruntat la unele dintre examene cu situația aceasta a studentului care zice: "am învățat cursul", dar care nu era în stare să argumenteze o idee. Eu consider că în mare măsură lucrurile au început să se schimbe: filosofia atrage tot mai mulți studenti foarte buni și aceștia dau o nouă față studiului filosofiei, care devine din ce în ce mai axată pe probleme punctuale. Studentul nu mai e interesat atât de a ști cîte puțin despre foarte multe lucruri, ci el este canalizat într-o anumită direcție, el face referate pe anumite teme care îl impun să dezvolte foarte mult o anumită temă, să-și susțină acest punct de vedere.

Deci credeți că ceva a început să se schimbe. Ar fi într-adevăr foarte bine, mai ales că ei vin din școală încă foarte puțin adaptati unui astfel de învățămînt.

La studentii facultății noastre se manifestă cam două reacții: pe de o parte, ei au impresia că filosofia trebuie să se ocupe în primul rînd de chestiuni foarte generale și foarte abstrakte care nu au prea mare legătură cu practica. Pe de altă parte, se manifestă un fel de teorie la două nivele, adică atunci cînd discută teoretic acceptă puncte de vedere diferite, dar cînd este vorba să le aplice la o problemă concretă, deodată revin la punctul de vedere intuitiv, acela preteoretic pe care îl au. La un seminar vorbisem despre distincția dintre a fi și a trebui și-i rugasem să aplice, pe baza unor exemple pe care le avuieseră, această distincție la unele chestiuni, de pildă privitoare la raportarea noastră față de diferite minorități. Să aplice această distincție, să vadă ce ține de este și ce ține de trebuie. Referatele au fost minunate și chiar aplicative, dar pe de altă parte, în discuția lor erau încă minorități de concepții lor preteoretice, nu reușeau să încorporeze aceste distincții teoretice în discuția lor practică.

Ajă spus adineor că mulți studenți văd filosofia ca pe un lucru extrem de abstract și de îndepărtat de problemele reale. Totuși, ce așteaptă ei pe plan practic de la o astfel de facultate, mai ales în condițiile în care astăzi repartiția nu mai este asigurată și, după ce termină, vor trebui să-și găsească singuri o slujbă?

Încă avem posibilitatea ca majoritatea absolvenților să intre în învățămîntul liceal sau gimnazial, săint oră foarte multe care încă nu sunt acoperite. Chiar dacă

că studentul nu înțelege filosofia ca o disciplină care, chiar prin conținutul său, are aplicabilitate, el are totuși capacitatea de a opera la nivel abstract foarte bine, sau oricum mai ușor decit absolvenții de la numeroase alte facultăți. Aceasta este un avantaj pe care absolvenții din țările occidentale îl au deja. El sunt preferați din acest motiv de către bânci, firme sau in-

stituții guvernamentale ori neguvernamentale, dacă s-au ocupat cu logica sau cu filosofia limbajului în timpul facultății, fiindcă au o capacitate analitică deosebită. El sunt cei care realizează prima evaluare și prima analiză a datelor.

Dar studenții sunt conștienți de așa ceva, își dau ei seama că filosofia pe care ei o practică acum ca pe o manieră elevată de a vorbi despre lucrurile esențiale le poate aduce foloase de acest tip?

Cei din anii mari sunt din ce în ce mai conștienți de lucrul acesta. Astă este una dintre schimbările foarte mari pe care am observat-o: cei din anul IV, de pildă, care au devenit dintr-o dată extrem de preocupati de viitorul lor, spre deosebire de cei din promovație anterioare. Îmi aduc aminte că le-am povestit că în Olanda unii filosofi și-au deschis cabinete filosofice, așa cum deschid psihiatrii, sau psihologii, sau psihanalistii.

Asta e chiar amuzant. Să ce se întimplă într-un cabinet din acesta?

Într-un cabinet din acesta vin oameni din diverse medii, de diverse vîrstă, fie tineri, fie foarte bătrâni, care sunt nevoia să discute anumite chestiuni foarte importante, fie chestiuni chiar de metafizică, dar cei mai mulți chestiuni de etică. Probleme cum ar fi cea a avortului, problema euthanasiei, problema drepturilor animalelor, problema privatității sau a raportului dintre public și privat, acestea sunt lucruri pe care oamenii sunt nevoia să le discute.

E foarte interesant, dar nu e o vulgarizare a raportului fundamental dintre maestru și discipol?

Eu nu i-ăz zice atât vulgarizare cît secularizare a acestui raport între maestru și student, în sensul că el a devenit un raport mult mai practic, mult mai apropiat de viață obișnuită. Pe de altă parte, dacă în anii '60 erai filosof, te ocupai de obicei de filosofia științei, în anii '70 și în anii '80 chiar cei care se ocupaseră înainte de aceste lucruri se ocupă acum cu etică și în special cu probleme de etică aplicată. Ceea ce este interesant este faptul că pot să vorbești foarte serios despre lucruri care par extrem de vulgare și care n-ar părea să țină de domeniul preocupărilor unui filosof. Aceasta este, cred, una dintre marile mișcări care s-au produs în înțelegerea rostului filosofiei în lumea de astăzi, pentru că filosoful trebuie să-și cante și el o legitimare, cum bănuiesc că vor trebui să facă filosofii și la noi în următorii ani.

Examenul de absolvență – o constrîngere necesară

Acum să trecem puțin la un alt palier. Trăim acum un moment de oarecare agitație sindicală, inclusiv agitație studențești. Care este atmosfera printre studenții, ce vor de fapt, care sunt revendicările lor, în afară celor pur economice cu care toată lumea e de acord, care e semnificația acestei cereri a lor în legătură cu examenul final?

Problema nouă este cea legată de examenul de licență. Aici eu zic că trebuie să facem cîteva distincții: pe de o parte este felul în care s-a impus examenul de licență, care nu cred că este cel întrutotul corespunzător.

Înțeleg că Guvernul a dat o hotărîre deja în luna...

Guvernul a dat o hotărîre în iunie, care însă n-a fost adusă la cunoștința universităților decit foarte tîrziu, în noiembrie.

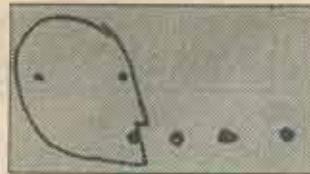
Să aveți o explicație pentru asta?

Nu, nu avem nici o explicație în această privință. Pe de altă parte, ideea de a susține examenul de licență în felul propus nu este o idee rea, și eu cred că este în avantajul studenților să dea examenul în acest fel. Pentru că în acest mod diploma va avea o cu totul altă greutate. Este mult mai bună, mult mai grea o diplomă care este obținută nu pe baza unei simple lucrări de licență, ci, așa cum s-a făcut și la noi înainte și cum se face în tot sistemul universitar occidental, pe baza și a unor examene, fie scrise, fie orale. Studenții din anul V au însă dreptate, în sensul că ei văd scadența foarte aproape și ei înțeleg că au de dat încă trei examene în plus.

Bun, dar i-ăzi convins pe studenții dvs. de utilitatea acestor examene?

Cei de la facultatea noastră sunt convingi.

Însă în alte părți sunt multe neînțelegeri și multe dispute. Vreau să vă mai întreb ceva: îi s-a spus, an înțeles, că dacă nu vor accepta să susțină aceste trei examene

INTERVIU SĂPTÂMÎNI

22

finale, vor fi dezavantajați față de universitățile străine, cît și față de universitățile private. Este real acest ultim risc?

Trebuie să recunoaștem că una dintre principalele motivații ale elaborării acestei Hotărîri de Guvern și ale faptului că se solicită aplicarea ei începînd cu acest an universitar este tocmai faptul că în anul 1994 va absolvî prima promoție la universitățile particulare. Potrivit Legii acreditații, este nevoie ca absolvenții acestor facultăți să treacă examenul de licență la universitățile deja acreditate. Că să luăm un exemplu, la Facultatea de Drept din București vor trebui să dea acest examen de licență absolvenții tuturor facultăților particulare ce vor fi acreditate din București. Or, problema este în felul următor: a da examenul de licență numai pe temeiul unei lucrări de diplomă nu este aproape deloc relevant...

Mai ales că există cazuri cînd lucrarea pî-o face altul.

Sigur, lucrarea tî-o face altul, iar tu tî-o înveți pe de rost. În plus, noi nu putem să aplicăm unități de măsură diferite, adică să cerem ca cei care vin de la facultățile particulare să dea examenul într-un anume fel, în timp ce absolvenții noștri să dea examenul altfel. Din această cauză, eu cred că această hotărîre are un temei rațional, în sensul că ea ar permite o mai mare ușurință în selectarea absolvenților acestor universități. Studenții se pot întreba și altceva: nu cumva prin acest examen cu 4 discipline se va reuși ca absolvenții de la universitățile particulare să aibă o diplomă mai grea, o diplomă care să fie acum mai ușor de recunoscut și în țară și în afară, tocmai pentru faptul că a fost obținută mai greu?

Dacă ei ar judeca în felul asta, ar trebui să fie foarte grăbiti în a accepta examenele. S-ar părea însă că ei luptă împotriva proprietelor lor interese pe termen lung. Singura explicație ar fi ori că sunt rău informați, ori că tocmai mașa de studenți mediocri care oricum nu au foarte multe șanse să aibă recunoașteri internaționale insistă pentru menținerea sistemului actual.

Cred că aveți dreptate în amîndouă aceste privințe. Mai mult, nu este vorba numai de recunoaștere internațională, este vorba chiar de recunoașterea în țară, pentru că în următorii ani, dat fiind faptul că vom avea o nouă lege a învățămîntului, vom avea diplome de diferite tipuri.

Probabil că legea nouă va recunoaște diplomele anterioare, însă, avînd în vedere că mergem spre o economie privată, s-ar putea ca anumiți întreprinzători să prefere un absolvent cu o diplomă mai "greă", cum ați spus, unuia cu o diplomă mai "ușoară", chiar dacă ele formal sunt echivalente.

Exact. Ei nu se gîndesc la faptul că peste 20 de ani poate că altele vor fi criteriile după care un spe-

cialist într-un anumit domeniu va fi preferat de către o firmă sau de către o instituție. Aceasta cred că este una dintre probleme și în mare consider că studenții nu își urmăresc de fapt propriul interes.

"Schimbarea la față a României" sănt două cărți cu același titlu

Am vorbit despre ceea ce se întîmplă în Facultatea de Filosofie, dar ce se întîmplă în filosofia românească acum, în ultimii patru ani măcar?

Este foarte greu de spus, pentru că a vorbi despre ceea ce se întîmplă înseamnă în primul rînd a vorbi despre ceea ce se publică în filosofia românească.

Din punctul ăsta de vedere sintezi cineva care poate vorbi liniștit, fiindcă și publicat o carte, și încă ce carte, numai despre Dumnezeu!

Da, numai că, vedetă, cartea asta era o carte scrisă înainte, în 1989. Deci, dacă a apărut acum, nu e cu nimic relevant pentru ce se întîmplă în această perioadă în filosofia din București, de pildă. Pentru că, la fel ca și în alte domenii, este foarte greu să publici ceva. Este foarte greu să publici în reviste, este foarte greu să publici volume.

Multă lume spune că de fapt nici nu prea există lucruri de publicat, că scriitorii nu mai scriu cărți, poeții nu mai scriu poeme, filozofi nu mai scriu tratate. Deci e ceva de publicat?

Sînt cărți de publicat, adică sînt lucrări elaborate și în ultimii ani, fie înainte de '90, fie în această perioadă – e drept, nu foarte multe. Filozofi s-au concentrat în a face accesibil publicului o mulțime de lucrări care înainte nici nu puteam sănătui că ar putea să fie publicate în țară. În special lucrări de filosofie socială, dar și din alte domenii. Multe astfel de lucrări au fost publicate sau sunt în curs de publicare, și aici au lucrat foarte mulți filozofi. Din păcate însă nu se fac nici în domeniul nostru ediții critice, cu aparat foarte serios, aceasta din alte motive decît cele legate propriu-zis de activitatea noastră. Eu cred însă că cel puțin în cadrul facultății situația pare să se normalizeze, în sensul că în naștere o nouă viață științifică, o creație intelectuală, lucru care ne-a lipsit foarte mult în anii din urmă.

Asistăm de cîțiva ani la două atitudini opuse în raport cu tradiția filosofico-culturală românească interbelică, mă refer mai ales la grupul Nae Ionescu, Noica, Cioran, Eliade. Pe de o parte, legat și de nevoia de a publica ceea ce nu se poate publica înainte, apare un fenomen de adularie aproape necondiționată a acestui tip de gîndire, pe de altă parte au fost cîteva voci, e adevarat, mai izolate, care s-au exprimat critic la adresa acestor personalități și chiar la adresa tipului de cultură pe care îl-au promovat. Care este poziția în Facultatea de Filosofie, în mediul profesionist filosofic, să spunem așa, care sînt atitudinile dominante în raport cu această chestiune de moștenire?

Este unul dintre domeniile în care ne găsim într-o dificultate maximă, pentru că sînt foarte puțini oameni care sînt specializați în acest domeniu al filosofiei românești. Și pe de altă parte faptul că nici aici nu avem lucrări care să argumenteze în mod consistent în ce privește valoarea unui autor, importanța lui socială, relevanța sa socială sau filosofică. Gîndivă numai la faptul următor: D.D. Rosca a avut parte de o monografie în două volume, dar un autor cum este Noica nu are așa ceva. Nu există realmente studii serioase asupra lui. Cred că ștîi că el era chiar mișin din această cauză, în minte că îmi povestea cînd apăruseră "Scrisorile despre logica lui Hermes". "Au apărut numai critici literare laudative, dar n-am auzit nici o opinie în care să mi se pună în discuție un anumit concept, în care să se incerce să se vadă ce am urmărit eu prin acest concept". Iar Noica, din păcate, a fost chiar, în ceea mai mare măsură, uitat în acești ultimi ani. La fel se întîmplă acum, de pildă, și cu Cioran sau cu Nae Ionescu, pentru care nu există lucrări care să analizeze în profunzime ce a reprezentat fie în activitatea generală intelectuală a epocii, fie ce poate să mai însemne astăzi un curs, de pildă cursul de logică al lui Nae Ionescu. Dacă mai înseamnă ceva.

Ar trebui întrebă și dl. Lîceanu, care îl-a publicat. În legătură cu asta m-am întrebă de mai multe ori nu așa asupra semnificației cînd se întîmplă riscurilor pe care și le-a luat editura Humanitas, spre exemplu, publicînd "Schimbarea la față a României". "Schimbarea la față a României" de acum este în fond o altă carte sub același titlu, pentru că din ea lipsește un capitol întreg. Mă întreb deci, din punctul de vedere al unui tînăr care ar voi să studieze un astfel de gînditor, dacă nu cumva el aproape este lipsit

PHILOSOPHIA

Editorial ALL

Adrian Mironiu

**METAFIZICA
LUMILOR POSIBILE
SI EXISTENTA LUI
DUMNEZEU**

de instrumentele de lucru. El ar trebui să revină din nou la vechile ediții și să-și pună o serie de probleme asupra ediției autentice.

"Schimbarea la față a României" sănt două cărți. Poartă același titlu, dar Cioran este cel care a hotărît asupra celor două cărți și este bine că cel puțin avem punctul de vedere al lui Cioran la 50 de ani de la publicarea primei ediții. Sigur că cercetătorul va trebui să le privească împreună, dar cel puțin avem de-a face cu un început necesar de restituire și de a pune la dispoziția unui public tînăr ceea ce n-a putut să aibă atîta vreme. Sigur că cercetătorul e cel care trebuie să vadă ce reprezintă, ce a reprezentat lucrarea în perioada în care a apărut, și, de asemenea, plecînd de la ceea ce autorul consideră astăzi că a fost semnificativ, să elaboreze o anumită critică.

De ce nu avem încă o critică a filosofiei românești?

Sînt reproșuri care se aud, dl. Ornea, de exemplu, a facut acele reproșuri care mie mi se par întemeiate asupra felului cum se fac o serie de ediții, care evident nu sînt deloc ediții critice, să lipsite de un aparat critic, de note sau de explicații suficiente și riscă să deruteze oamenii.

Eu cred că această perioadă trebuie privită în ansamblu criticii filosofice românești. Atîta vreme cînd nu există în genere critică contemporană, cu atît mai puțin ne putem aștepta ca oamenii să aibă timp să pună o anumită ordine în ceea ce privește istoria filosofiei românești.

De ce asemenea chestiuni care au relevanță în ceea ce privește și experiențele noastre contemporane nu ajung să formeze obiectul unor dispute publice? Am fost uimit când în America să văd cum anumite chestiuni aparent abstrakte intră imediat în circuitul scandalurilor academice, apar în reviste importante și aproape se secularizează. Cum am putea face la noi să spargem gheăta un pic, să arătăm lumii că, lată, săt chestiuni esențiale care trebuie discutate?

Lipsa aceasta a unor discuții se explică și prin aceea că în filosofia românească astăzi în genere sînt două mari orientări: o orientare către filosofia continentală și altă orientare către filosofia de tip anglo-saxon. Este foarte greu ca oameni care lucrează în aceste două orientări diferite, sau foarte diferite, să intre în contact, să discute.

Dar nu se pot măcar certă între ei în public?

Este imposibil să se certe între ei, pentru că, avînd atît de diferite supozitii de la care pornesc, nici măcar cearta nu este posibilă între ei. Pur și simplu asistăm la un fel de ignorare reciprocă a acestor filozofi care sînt de orientări diferite. Pe de altă parte, sînt și foarte puțini cei care ar putea, în cadrul fiecărei orientări, să intre în relație și să poată să se certe, în sensul că au ceva comun, au anumite presupozitii comune, și pe baza acestora pot să apară divergențe. Cred că disputa adevărată între filozofi la noi va apartine, ca și multe altele, generației următoare.

Interviu realizat de ANDREI CORNEA

MARTI 7 DECEMBRIE

• România - observator permanent UEO

Într-o recentă sesiune a Uniunii Europei Occidentale ce a avut loc la Paris, Ion Diaconescu (PNȚCD) a anunțat că România a primit statutul de observator permanent, alături de Cehia, Slovacia, Polonia, Ungaria, Letonia, Estonia, Lituania, care vor fi tratate unitar, în ciuda hotărîrii inițiale de a se admite în prima etapă doar țările Reunii de la Visegrad.

• Reprezentant NATO la București

O delegație militară NATO condusă de gen. Antonio Milani, locțiitorul comandantului-șef al Forțelor Aliate din Europa de Sud, efectuează o vizită de două zile în țara noastră. În timpul întîlnirii cu gen. I. Dumitru Cioclină, șeful Statului Major General, acesta a făcut o prezentare a preocupărilor pe care armata le are în domeniul restructurării și modernizării. Generalul Milani a menționat că scopul principal al vizitei este de a menține colaborarea între România și NATO.

• Vizite în China la nivel înalt

Președintele Camerei Deputaților, dl. Adrian Năstase, conduce o delegație parlamentară care vizitează Republica China. Totodată, și ministrul Apărării, gen. Niculae Spirou, se află în această țară pentru discuții cu omologii militari.

• Radu Cămpleanu - "decăzut" din PNL

În conferință de presă a PNL, președintele Mircea Ionescu-Quintus a citit o declarație prin care a fost anunțată hotărîrea Biroului Permanent Central al PNL ca dl. Radu Cămpleanu să fie declarat "decăzut" din toate funcțiile de partid. Hotărîrea a fost motivată de încărcarea de către dl. Cămpleanu a spiritului statutului partidului și a tradiției liberale.

MIERCU 8 DECEMBRIE

• Incidente la Palatul Cotroceni

Marsul organizat de organizații studentești, ca sprijin la revendicările sindicaliștilor și ca formă de protest față de condițiile dezastroase în care se desfășoară procesul de învățămînt, a cuprinzî și înmînarea unui protest președintelui țării. La Palatul Cotroceni au avut loc, cu această ocazie, cîteva incidente în care au fost antrenări studenti și forțele de ordine. Tot astăzi a avut loc și marsul organizat de Cartelul ALFA.

• Ședință Consiliului pentru Minorități Naționale

În ședință Consiliului pentru Minorități Naționale desfășurată la Palatul Victoria s-a făcut o analiză a proiectului Legii minorităților naționale prezentat de UDMR, care este aprobat aproape în integralitate. Totodată, s-au adus critici modului în care se realizează emisiunile TV specifice minorităților.

• Moțiune PUNR împotriva PD

Vicepreședintele PUNR Ioan Gavra a citit în Camera Deputaților textul unei moțiuni simple, semnată de 72 de deputați, prin care se solicită un vot de dezaprobație a parlamentarilor PD (FSN) pentru incidentele produse cu prilejul Zilei Naționale.

• Replica lui Radu Cămpleanu

Într-o conferință de presă organizată de "fondatorii Comitetului de Inițiativă pentru pregătirea Congresului Extraordinar al PNL", dl. Radu Cămpleanu a dezaprobat decizia de a fi destituit din toate funcțiile detinute în PNL. "Această hotărîre nu va avea decît consecințe negative asupra viitorului partidului", a mai arătat dl. Cămpleanu.

JOI 9 DECEMBRIE

• Ilie Ilașcu a fost condamnat la moarte

Completul de judecată al organului judiciar de la Tiraspol a dat sentință în procesul celor 6 patrioți români. Astfel, Ilie Ilașcu a fost condamnat la moarte prin impușcare, iar ceilalți au fost condamnați la pedepse cu închisoare între 2 și 15 ani. Toate sentințele sunt fără drept de recurs.

• Bucureștenii demonstrează împotriva sentinței de la Tiraspol

Mii de bucureșteni, îndeosebi tineri și studenți, au manifestat pe străzile Capitalei la afilarea sentinței procesului de la Tiraspol, în urma căreia Ilie Ilașcu a fost condamnat la moarte. În Universitatea București s-a declarat grevă generală, iar în Aula Facultății de Drept s-a desfășurat un miting de protest. Manifestații de protest s-au desfășurat și în fața ambasadei Rusiei și a celei a Statelor Unite. Atitudine împotriva acestei sentințe au lăsat toate organele legislative, Președinția și principalele partide politice.

• S-a semnat scrisoarea de intenție cu FMI

La Palatul Victoria s-a desfășurat festivitatea semnării scrisorii de intenție către Fondul Monetar Internațional de către d-nii Florin Georgescu și Murgu Isărescu și, respectiv, dl. Maxwell Watson. În continuare, acordul va deveni efectiv – probabil prin luniile februarie-martie – după ce va fi aprobat și de conducerea FMI și de către Parlamentul Român.

pe scurt

• CNSLR anunță grevă generală

În cadrul conferinței de presă a CNSLR-Frația s-a făcut o analiză a efectelor mișcărilor sociale desfășurate pînă acum și s-a anunțat demararea pregătirilor pentru o grevă generală. Se intenționează contactarea BNS-ului și a Cartelului ALFA, a organizațiilor de revoluționari și studenți, precum și intensificarea discuțiilor cu partidele politice, exceptând PSM și PRM.

• PSM a renunțat la moțiune

Deputatul PSM Silviu Șomîcă a declarat în plenul Camerei Deputaților că partidul renunță la moțiunea simplă împotriva guvernului Văcăroiu deoarece nu s-a reușit stringerea numărului necesar de semnături.

• Lobby pentru România

Primul-ministru Nicolae Văcăroiu i-a primit pe reprezentanții firmei APCO Associates Inc din SUA, firmă angajată pentru activitatea de lobby și promovare a imaginii României în Statele Unite. Reprezentanții americani, printre care și scriitorul Petru Popescu, urmează să evaluateze rezultatele colaborării și să stabilească proiectele de viitor, în funcție de interesele Guvernului.

• Protocol PUNR-PDSR

Runda de negocieri dintre PUNR și PDSR s-a încheiat prin convenirea redactării de către o comisie tehnică a unui protocol care să materializeze discuțiile de pînă acum. Principalele puncte cuprinse în document sunt: constituirea unui minister al restructurării, care să înglobeze FPS și FPP-urile; consultări comune între filialele din teritoriu și între prefectii PDSR și primarii și consilierii PUNR, evitându-se astfel pe viitor orice formă de conflict.

VINERI 10 DECEMBRIE

• Președinția condamnă sindicatele

Președinția României a condamnat în termeni categorici tendința unor lideri sindicaliști de a politiza organizațiile din care fac parte, cum s-a putut constata în cursul ultimelor demonstrații organizate de BNS și Cartelul ALFA. Purtătorul de cuvînt Traian Chebelea a evidențiat riscul manipularii politice a sindicatelor, asemenea "manevre aducind atingeri reale statului și instituțiilor de drept".

• Luptătorii din Decembrie strîng rîndurile

La Deva se desfășoară lucrările Consiliului Național al UNOLD. În programul dezbatelerii este prevăzută dezbaterea, în vederea aprobării, unor modificări ale statutului Uniunii. Totodată, în cele 24 de asociații membre cu drepturi depline urmează să se afilieze alte 20 de organizații care au depus cererile de rigoare în acest sens.

SÂMBĂTĂ 11 DECEMBRIE

• Congres AC

La Alba Iulia s-a desfășurat al III-lea congres al Alianței Civice. Cu această ocazie a fost aleasă noua conducere, d-na Ana Blandiana urmînd să îndeplinească funcția de președinte al AC pentru următoarele șase luni. Vicepreședintă au fost aleși d-na Dorana Coșoveanu și d-nii Gabriel Andreescu, Petre Mihai Băcanu, Nicolae Prelipceanu și George Serban. La congres s-a decis totodată organizarea unui miting la București, în semn de protest față de sentință dată în farsa judecătorească de la Tiraspol.

• PL-'93 și unificarea liberală

PL-'93 a dat publicitatea o declarație în care se anunță constituirea unui grup de inițiativă în vederea susținerii unificării liberales. Declarația este semnată de o parte din membrii conducători ai partidului: Alexandru Popovici, Vintilă Brătianu, Stelian Tanase, Constantin Bălăceanu-Stolnicu, Dan Trepca. Dar nu a fost semnată și de președintă PL-'93, d-nii Horia Rusu și Dinu Patriciu.

• Cartelul ALFA răspunde acuzațiilor Președinției

Răspunzind acuzațiilor purtătorului de cuvînt al Președinției referitoare la faptul că sindicatele "incită la anarhie, dezordine și stare conflictuală", Cartelul ALFA afirmă: "Instituția preșidențială dorește să deturneze atenția cetățenilor de la culpabilitatea guvernării". Totodată, în comunicatul Cartelului ALFA se arată că această afirmație nu reflectă caracterul de mediator constituciunal al președintelui României.

• Ticus Dumitrescu - reales președinte al AFDPR

Congresul al III-lea al Asociației Foștilor Detinuți Politici s-a desfășurat sub semnul mai vechilor neînțelegeri dintre unii membri și gruparea fidelă președintelui Constantin Ticus Dumitrescu. În urma votului delegaților din toată țara, dl. Ticus Dumitrescu a fost reales în funcție de președinte al AFDPR.

• PUNR are pretenții la guvernare

În cadrul intrunirii Consiliului Național al PUNR, președintele PUNR, Gheorghe Funar, a declarat că actualul executiv nu pune în practică programul PDSR din campania electorală, ci "aplică programul măsurilor economice stabilite prin negocieri cu FMI". Totodată, PUNR solicită mai multe portofolii guvernamentale și va prezenta în curînd un proiect de program anticriză.

• Congres istoric al PSDR

Al 29-lea congres al PSDR, desfășurat la 100 de ani de la înființarea partidului, a reconfirmat în funcție de președinte pe Sergiu Cunescu. Acesta a fost reales cu 190 voturi pentru, 19 împotriva și 3 anulate. Ca prim-vicepreședinte a fost reales dl. Constantin Avramescu.

• Premierul Văcăroiu la PRM

Sedinta Executivului Consiliului Național al Partidului România Mare și-a inceput lucrările în prezența premierului N. Văcăroiu, a d-lor Florin Georgescu, Viorel Hrebenciuc și Octav Cozminca. După cuvîntul introductiv al președintelui PRM, C.V. Tudor, care a subliniat că moțiunea Opoziției este "un act irresponsabil în miezul unei ierni grele", premierul Văcăroiu a salutat activitatea și atitudinea de care a dat dovadă PRM în momentele grele prin care a trecut și trecere țara și a făcut o scurtă prezentare a situației economice și sociale.

LUNI 13 DECEMBRIE

• Premierul Văcăroiu s-a întîlnit cu PSM

La Palatul Elisabeta, premierul Nicolae Văcăroiu și reprezentanții ai conducerii partidului de guvernare au întîlnit cu Biroul Executiv al PSM. Întrevădere a avut loc la invitația părții guvernamentale. Au fost abordate chestiuni legate de elaborarea unui nou program de guvernare anticriză. PSM nu este pentru schimbarea Guvernului, dar solicită măsuri eficiente din partea Executivului. Dacă acestea nu vor fi prezentate în timpul dezbatării moțiunii, nu este exclus ca socialiștii să voteze alături de Opoziție.

• Studenții bucureșteni în grevă

Liga Studenților din București a decis, în urma unei sedințe extraordinare, intrarea în grevă generală. Pe lingă revendicările privind examenele din anii terminali, studenții cer guvern de coaliție și organizarea de alegeri anticipate.

• Moțiunea PUNR este încertă

În Camera Deputaților au continuat, ca urmare a moțiunii inițiate de PUNR, dezbatările aprinse asupra incidentelor petrecute pe 1 Decembrie la Alba Iulia și Gara Bâneasa. După cîteva incidente (vocișceri și altercații), moțiunea a fost votată doar de parlamentarii din coaliția guvernamentală, Opoziția refuzând să voteze. Comisiile juridice urmează să lămurească dacă votarea a fost reglementată.

• PNL aprobă reunificarea liberală

Biroul Permanent al PNL a dat publicitatea o declarație intitulată "Foc verde pentru reunificarea liberală", în care își exprimă "totala disponibilitate de a răspunde pozitiv la inițiativa de unire a liberalilor, cristalizată în Declarația dată publicitată de un grup din cadrul PL-'93". PNL consideră că o mișcare liberală unită, coerentă și dinamică poate aduce o contribuție decisivă la democratizarea țării și scoaterea societății românești din impasul în care se află.

• "Moțiunea Ticus Dumitrescu" a fost adoptată

Moțiunea introdusă de senatorul PNȚCD Constantin Ticus Dumitrescu, privind publicarea listelor foștilor informatori ai Securității dintră anii 1945-1989, a fost votată de către Senat cu 104 voturi pentru, două contra și două abțineri. Împotriva au votat patru senatori PUNR.

• Alexandru Drăghici a decedat

Fostul ministru de Interne al României din perioada stalinistă, Alexandru Drăghici, a decedat duminică la Budapesta. În vîrstă de aproximativ 80 de ani, Drăghici se afla în ultimul timp în stare avansată de scleroză. Autoritățile române au făcut în repetate rînduri cereri de extrădare a fostului demnită comunista, care urma să fie anchetat pentru mai multe crime la care a lăsat parte în anii '50.

• Moțiunea de cenzură va fi dezbatută vineri

Birourile permanente reunite ale Parlamentului au decis că moțiunea de cenzură inițiată de Opoziție să fie dezbatută vineri, începînd cu ora 8.00. Fiecare parlamentar va avea cîte un minut pentru intervenții. Guvernul va dispune de o oră pentru a-și prezenta argumentele și dreptul la intervenții pe parcursul dezbatelor.

• Moțiunea de protest a Consiliului Municipal București

Consiliul local al Municipiului București a adoptat o moțiune de protest față de condamnarea patrioților români de la Tiraspol. Moțiunea a fost depusă la ambasada Rusiei. Totodată s-a decis acordarea titlului de Cetățean de Onoare al Municipiului București celor cinci români condamnați la Tiraspol și s-a autorizat așezarea în fața ambasadei Rusiei a unei cîstă asemănătoare celei în care a fost detinut grupul Ilașcu în timpul procesului.

• Declarație PD

Grupul parlamentar PD din Camera Deputaților a dat o declarație cu privire la dezbaterea incidentelor din Gara Bâneasa și de la Alba Iulia produse la 1 Decembrie 1993. În declarație se arată că dezbaterea a fost deturată de la subiect prin proferarea de insulte și lansarea de acuzații absurde la adresa Opoziției.

Pagina realizată de
RALUCA STROE-BRUMARIU
și MARIAN CHIRIAC

ILIE SERBĂNESCU

ACTUALITATE

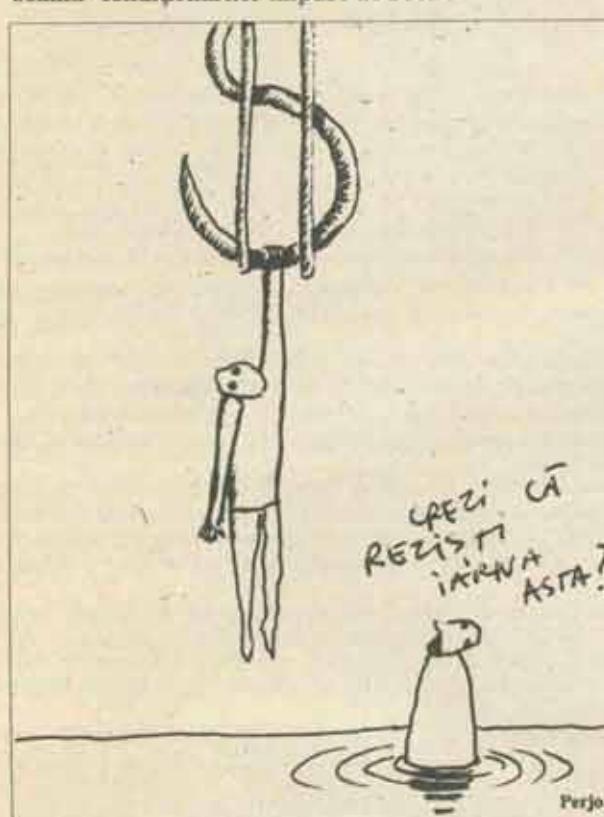
94

Va fi aplicat Acordul cu FMI? Cine îl va aplica?

Ce semnificații de ansamblu desprindeți din semnarea acordurilor cu FMI?

După înțelegerile negocierilor, zilele trecute s-au semnat documentele pentru acordul de credit stand-by cu FMI. Din punctul de vedere al aportului acestui credit la finanțarea nevoilor acute pentru iarna ce să se instala și care nu se anunță în continuare deloc ușoară, convenirea documentelor respective sosește cam la spartul tîrgului. Căci chiar și numai procedural nu este posibil ca vîrșăminte efective în contul imprumutului să vină în tîră mai devreme de trei luni, adică de fapt la sfîrșitul iernii. E adevarat însă că semnarea deschide calea deblocării întregii finanțări externe, că deci există posibilitatea accesului și la alte surse (Banca Mondială, asistența guvernamentală acordată de "Grupul celor 7" țări occidentale industrializate, bâncile comerciale internaționale), de la care se pot contracta imprumuturi mai rapid, încă înainte de vîrșăminte propriu-zise de la FMI. Dar toate acestea numai dacă Acordul cu FMI este aprobat de Parlamentul român, dacă mai multe și importante reglementări și măsuri economice sunt de asemenea adoptate de Guvern și forul legislativ și dacă în general cele venite prin Acord vor fi și aplicate de către partea română. Chiar dacă Acordul, după ce va fi intrat în vigoare, va începe să fie derulat, finanțarea propriu-zisă poate fi oricând suspendată, cu toate consecințele pentru finanțarea extra-FMI, tocmai în funcție de aplicarea efectivă a celor stabilite.

Și nu este deloc întimplător că, la semnare, reprezentantul FMI a insistat asupra faptului că programul economic conținut în Acord este expresia angajamentului Guvernului român. Nu e vorba nicidecum că FMI ar vrea prin aceasta să se spele pe mîini, încercind să sugereze că nu a impus vreo condiție. FMI este însă pătit în relațiile cu România. De peste trei ani, de când s-au reluat de fapt raporturile, intrerupte pe vremea lui Ceaușescu, FMI s-a aflat în fața unei larghețe totale la capitolul promisiuni și a unei închideri aproape etanșe la capitolul aplicare. Închidere atât de adesea însoțită propagandistic pentru populație de o insidioasă reportare a responsabilităților în seama "condiționărilor impuse de FMI".

De data aceasta însă, FMI n-a mai acceptat doar promisiuni. A cerut măsuri care să dovedească în mod clar că, dacă partea română vorbește de reformă, atunci s-o și facă! FMI nu consideră reforma o obligație pentru România. Devine o obligație, a cărei onoare trebuie scrupulos urmată, numai în măsura în care partea română se angajează să promoveze. Si dacă se exprimă un asemenea angajament, atunci tot ce decurge din aplicarea lui revine ca responsabilitate Guvernului român. De altminteri, se cuvine a arăta că, cel puțin în cazul României, reforma trebuie făcută nu pentru că ne-ar băga-o pe gât FMI-ului, ci pentru că reprezintă o necesitate internă indispensabilă. Si că FMI a făcut bine dacă a pus pînă în prag spre a se curma situația inadmisibilă

de pînă acum de a se vorbi doar de reformă și de a nu se face în fapt nimic. Căci pînă în prezent era nu FMI-ul, ci noi însă.

Nu este paradoxală situația Guvernului Văcăroiu?

De fapt, dîndu-și sau nu seama, Puterea actuală, prin semnarea documentelor pentru noul acord cu FMI, a acceptat, cum se spune, "mortul în casă". Niciun și nimeni nu o constringe să facă reformă, dar, semnind acordul, devine obligată să decidă clar dacă o va face sau nu. Implicația politică majoră a acordului cu FMI este că, prin insuși conținutul său, acesta ridică problema: cine va aplica reforma prevăzută (căci despre aceasta este vorba și nu despre Acordul în sine)? Actuala formulă de guvernare – cu un executiv format de partidul majoritară relative, susținut în Parlament de forțele considerate de stînga sau de inspirație stîngistă – s-a bazat tocmai pe obiectivele tot comune ale "temporizării", dacă nu chiar ale incetării reformei și coalizării în față forțelor de centru-dreapta, taxate drept dușmane ale neamului, care ar dori să vîndă țara FMI-ului și finanțelor internaționale. Este efectiv greu acum ca tocmai această formulă de guvernare să fie cea care acceptă și chiar aplică o reformă de tip liberal, ce mai poartă și avizul FMI. Mai ales că, pînă să aducă primele semne de însănătoșire a economiei și deci de imbunătățire cit de cît a condițiilor de trai, aplicarea programului economic presupus de Acordul cu FMI va antrena noi constringeri (de la creșterea prețurilor la sporirea somajului). Deci în totală contradicție cu balivernele despre mierea și dulceața sugerate ca promisiuni electorale populației de întregul arc de stînga aflat acum angrenat direct sau indirect la guvernare.

Stînga este acum în față unor decizii majore. Dacă vrea să rămînă "necolorată" la guvernare – spre a păzi naționala, vezi Doamne!, de pericolul de dreapta –, alegera este clară: ori promovează reforma și atunci trebuie să abandoneze sloganurile despre "massele populare", să imbrace de fapt altă haină politică decit cea cu care se laudă, putînd în schimb să confiște pentru sine poziția de interlocutor al Occidentului (pe care nu-l interesează nicidecum cine face reformă), ori, dimpotrivă, refuză transaț să se angajeze pe calea reformei, perseverind în stîngismul actual, nealterat nici în cuget și simțiri, nici în fapte, și atunci nu trebuie să mai manifeste nici un fel de străduințe, intrucît nu mai are alternativă la înscrierea țării în CSI, care pentru România are un loc rezervat.

Dacă Stînga vrea să evite responsabilitatea atât a infaptuirii reformei, cu posibila eroziune a propriului electorat, cit și (eventual) a împingerii țării în sfera CSI, atunci nu i-ar rămîne decit să treacă în seama Dreptei începerea și întreprinderea reformei, lăsînd Opoziția la guvernare, așa cum s-a întîmplat în celelalte țări foste comuniste. Mai ales că ar păstra perspectiva de a reveni în forță la putere tocmai prin exploatarea nemulțumirilor sociale ce apar inevitabil în procesul reformei. O asemenea alternanță la guvernare ar permite împingerea țării înainte, Dreapta urmînd să adopte măsurile de dreapta, iar Stînga pe cele de stînga. Ar fi bine să pornească și în România această alternanță, chiar dacă, din păcate, cu o costisitoare întîrziere de patru ani.

Dar oare o asemenea politică benefică din partea Sfîngii este realistă?

Din păcate, liderii Stîngii se opun însă ideologic și structural acestei alternanțe. În situația prezentă, ei se vor gîndi, poate, că o ieșire din impas ar fi alegerile generale anticipate, în care îndeosebi actualii aleși parlamentari și PDSR, cu imaginea în electorat a unei neimplicări directe în guvernarea de pînă acum, speră să obțină poziții mult întărite. Nu se știe însă dacă, în euforia lor față de succese altfel deloc improbabile în alegeri, liderii PUNR, PRM și PSM înțeleg și faptul că o victorie a lor nu-i scoate cătuș de puțin din propriaile dileme, intrucît reforma rămîne oricum inevitabilă.

Problema este de fapt aceea că Stînga în România – care suferă de nostalgie comunista – consideră Dreapta (presupusă sau reală) ca un dușman al neamului, în spiritul celei mai autentice aplicări a preceptelor luptei de clasă. Cu aceasta însă blochează orice posibilitate de conturare a unei platforme minime comune a forțelor politice măcar în vederea promovării reformei economice indispensabile. Printre altele, devine aproape imposibilă o formulă de guvernare pe baza unei coaliții largi, neputind să accepte a lucra împreună nici cei ce sunt acuzați că sunt dușmani

ai neamului exact cu cei ce li acuza și nici aceștia din urmă tocmai cu cei pe care li consideră inamici.

Ce credeți că va face în această situație președintele Iliescu?

Dl. Iliescu, care are totuși responsabilitatea ducelei bârcii mai departe, va căuta o soluție scăldată. Va cere propriului partid – care oficial nu a făcut totuși Dreapta dușman al poporului – să înțeleagă sacrificiul pe care trebuie să-l facă, urmînd să consimtă la o guvernare alături de Opoziție sau de o parte a ei. În același timp va explica aliaților de stînga că trebuie să accepte a se da temporar la o parte, pentru a conserva capitalul electoral și pentru a putea reveni în forță spre toamna '94 sau primăvara '95, cu ocazia alegerilor anticipate ce ar fi convocate atunci. Convenția Democratică ar împărtășii PDSR responsabilitatea guvernării și nefericirile demarării reformei, cu adacentele eroziuni în rîndurile electoratului. Astfel, condițiile ar fi pe deplin create pentru refacerea "guvernării nepestre", bazate exclusiv pe unitatea Stîngii.

La această variantă, Opoziția are deci un cuvînt greu de spus. Pe cit de greu cîntărește cuvîntul în sine, pe atît de greu este el de formulat. Pentru că este vorba de a se da un răspuns unei solicitări de participare la guvernare, solicitare care intervine însă în cel mai unfavorabil moment pentru șansele electorale viitoare ale Opoziției, dar și în cea mai dramatică situație pentru țară. Alegerea este dificilă. Un prim test care va indica spre ce va opta Opoziția va fi însă introducerea în Parlament a Acordului cu FMI. Opoziția nu se poate declara împotriva acestuia și a reformei, decit cu un singur argument: că guvernul actual nu este în stare să ducă reforma la infăptuire. Dar este exact argumentul cu care Opoziția și-ar anunța disponibilitatea de a participa la guvernare.

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

Alexandru Vona

Ferestrele zidite

Alexandru Vona – Ferestrele zidite

410 pag., 500 lei

Care va fi soarta, în Occident, a acestui text hărăzit unui public restrins, se întrebă Petru Comarnescu în Jurnalul său, cînd, în 1947, Alexandru Vona, ultimul laureat al premiului Fundației Regale, pleacă spre Paris. Entuziasmat de calitatea cărții, Mircea Eliade, de care pe autor îl va lega o lungă prietenie, încearcă anii de zile să-l determine să o publice în Franță. Un eveniment dramatic în viața autorului va deschide însă o paranteză în care carteia se va pierde timp de decenii. Circulind totuși în manuscris și remarcat fiind astfel de Monica Lovinescu, Roger Caillois, Brice Parain, Alain Robbe-Grillet, acest straniu roman, Ferestrele zidite, este descoperit astăzi de editura noastră, care, lansindu-l spre public, confirmă că nici istoria zbuciumată în cursul căreia s-a născut, nici anii de cînd a fost scrisă n-au lăsat asupra lui nici o urmă. Dimpotrivă, ecurile critice manifeste deja consideră această carte o operă de excepție, o capodoperă chiar.

PETRU POPESCU

REVELAȚIE PE AMAZON

Petru Popescu – Revelație pe Amazon

404 pag., 1.500 lei

Romancierul Petru Popescu, binecunoscut pentru proza sa îndrăzneață de la începutul anilor '70 (Prins, Dulce ca mieră e glorul patriei), cînd a părăsit România, revine în atenția publicului cititor român cu cel mai recent roman al său (1991) publicat în limba engleză, Amazon Beaming (Revelație pe Amazon).

România este o nouă sprede ceață unde apare Revelație pe Amazon, carte de aventură și suspans expeditionar, de cercetare antropologică, dar și de meditație asupra condiției omului într-un univers cu care nu mai știe să comunice.

Revelație pe Amazon a făcut din Petru Popescu un autor de reputație internațională.

După trei ani de pasivitate,

Ultima săptămînă a fost dominată de puternice demonstrații studențești în principalele centre universitare din țară. Pe fondul înrăutățirii generale a condițiilor de viață și a creșterii nemulțumirilor, studenții par a se afla din nou în avangarda mișcărilor sociale. Protestul lor a îmbrăcat forme diferite. Dacă la Iași și Cluj au dominat revendicările specifice (legate de burse, de Legea învățămîntului, de autonomia universitară, de examenele de licență etc.), revendicările studenților bucureșteni au fost în principal politice. În timp ce se desfășura greva studenților ieșeni, Liga Studenților din Universitatea București considera inopportună declanșarea chiar înaintea vacanței a unei greve de solidarizare cu aceștia, în schimb pregătea un proiect de lege pentru depistarea și pedepsirea crimelor comise în decembrie 1989. Oricum, ieșirea în stradă a studenților bucureșteni, pe care nemulțumirile acumulate nu reușiseră să o determine, a fost provocată de vesteasă condamnării la moarte a lui Ilie Ilașcu. Eventualul protest împotriva Guvernului român a fost "deturat" într-unul împotriva Guvernului rus. (O.A.)

Iași – ce a rămas dintr-o grevă studențească

În felul abrupt în care începuse, protestul studenților ieșeni amenință să devină originea unui catalism național. În ultimii trei ani, mai ales după frămîntările din vara-toamna lui 1990, ieșii au fost scufundăți într-o tăcere definitivă și anonimă, nemîșcață chiar și în preajma alegerilor. Că din colțul său comod orașeanul desculț la televizor nu tresărea nici măcar cind greva ceferiștilor îl oprea să cutreiere țara și să se aprovizioneze este un fapt comun, banal prin extinderea lui la scară națională. Ce impact putea însă avea o grevă a tinerilor care fac ca urbea să fie populată era greu de precizat înainte de săptămîna trecută.

Izbucnit oarecum pe neașteptate, protestul a găsit cu greu audiență, deși ultima jumătate a lui noiembrie, cu tot frigul, lipsa apei curente și a luminii din cămine, agitase studenții și-i pusese în față unei alternative: acțiunea imediată. Presa locală, cu o singură excepție, nu a luat în considerare amenințarea decretă după ce a devenit cap de afiș în ziarele centrale. Reacția s-a declansat în lanț: cei mai afectați, studenții Universității "Al.I. Cuza", i-au antrenat, în zilele următoare lui 2 decembrie, pe colegii lor din învățămîntul medical și tehnic, izbutind, micări la nivelul sindicatelor, să cadă de acord asupra principalelor revendicări. Am aflat mai tîrziu, însă, că aparența efortului comun ascundea neînțelegeri profunde, care țineau de însăși natura doleanțelor. Un protest al studenților Facultății de Istorie, imprimat și difuzat pe 1 decembrie, sintetiza o parte a programului grevei, dar fricțiunile iscate din motive principale au demontat intenția celor mai activi participanți. În fine, după euforia primelor zile de grevă, un miting la care au venit 20.000 de studenți a încheiat etapa "ieșeană" a protestului. Atunci au fost stabiliți reprezentanții ce urmău să dezbată, la București, cu ministrul de resort, chestiunile esențiale din programul maximal de revendicări.

Sensibilizarea masei de tineri la deciziile transmise pe cale ierarhică dinspre Capitală s-a produs pe fondul condițiilor ingrate de trai din noiembrie. Altfel,

hotărîrea guvernamentală nr. 283/1993 ar fi rămas doar discutată, eventual contestată pasiv, dar niciodată transformată în centru de greutate al unui program social sau cu țintă socială. Reacționind sever la presiunea Bucureștilor, studenții ieșeni au pierdut din vedere că atacau nediferențiat forma și fondul unui subiect de aprigă dilemă în lumea universitară: autonomia. Ideea de bază a H.G. 283/1993 se referea la adăugarea unui set de examene celui de licență, sub pretextul, altfel plauzibil, al selecționării definitive a absolvenților. Salutară inițiativă, în condițiile deprofesionalizării accentuate a candidaților la diplomasă, simptom elocvent al deruitei generale instalații pe toate palierile sistemului de învățămînt. Dar transmiterea dispoziției a fost întîrziată de sezonul mort: hotărîrea a fost luată în mai-iunie și a ajuns în provincie la începutul anului școlar, cînd, cel puțin teore-

tic, studentul din ultimul an și-a calculat precis economia de timp a lunilor rămase. Studenții, în consecință, au utilizat argumentul temporal pentru a refuza subordonarea. Acest ultim cuvînt, subordonare, disimulează întreg fondul problemei: este prima dată după iunie 1990 cînd tinerii universitari și-au dat semnătura de valoarea respectării libertății instituționale, drept elementar necontestat în țările cu tradiție scolastică apreciabilă. La noi, după cum se vede, încă este o problemă prea incicătă, cu răspunsuri ciudate, aflate între acceptarea unei forme hibride de autonomie și negarea ei totală. Nu are rost să mai spunem că vizionarea centralizatoare asupra acestui subiect apropie autonomia de soarta "privatizării", două incompatibile cerințe lipsite de șanse într-o societate anomică.

Guvernul s-a grăbit să satisfacă revendicările minore, fapt îndeajuns de exemplar pentru gradul de inadaptare al Puterii la necesitățile de ordin imediat. Mai mult, reducerile de preț la transportul feroviar, de pildă, au primit gir guvernamental abia cînd studenții bucureșteni înconjurau Cotroceni și amenințau să intilnească centralele sindicale pe același traseu Guvern-Președinție. Pînă acum cîteva zile era clar că o acțiune conjugată studenț-sindicate putea destrăma nucleul actualei echipe de conducere, forțînd remaniearea sau cădere sa. ieșenii, după sumare conciliabule cu omologii lor din Capitală, au preferat discuțiile cu ministrul și, destul de repede "adusă la rezon", au părăsit București fără să fi rezolvat trei sferturi din programul inițial. Derutei lor i se găsește o explicație suficientă în absența oricărei orientări politice explicite. La mitingul de care aminteam s-a strigat "Fără politică", de parcă toți cei adunați ar mai fi sperat într-o revizuire grabnică a atitudinii puternicilor zilei față de ei la numai un simplu gest de revoltă. Colegiul lor bucureșteni, mai antrenăți în convulsiile social-politice din ultima vreme, nu au pierdut timpul cu declarări pașnice și au presat în punctele sensibile, chiar dacă protestul s-a consumat într-o hărțială fără urmări. Nu doresc să afirm că afinitățile politice ale studenților ieșeni se definesc de partea ceală a baricadei, dar este vizibilă dezorientarea și neincrederea în ceea ce pot fi și face; prefer să cred că au incercat să meargă pe un drum ceva mai neted, unde n-ar fi stîrnit resentimente și comentarii sarcastice.

De astăzi greva studenților din Iași a încațat.

MIHAI-RĂZVAN UNGUREANU
Iași, 13 decembrie 1993

Opinia EDITIE SPECIALĂ studentească

PUTERA S-A CUTREMURAT Nu se așteptau să fim atât de mulți

incidente, cu excepția unui pașnic, dar sincer "schimb de vederi" cu vajnicii slujitorii de pe tarla Caritas-ului, care – ostenuți de o interminabilă așteptare – aveau să le recomandă studenților ca fiind mult mai eficace soluția trecerii... la muncă, însotită la invitația de a o mai rări cu gînditul; nimic nou sub soare, decit aceleași de acum bine stiute clișee.

După o oprire obligatorie de cîteva minute în față Prefecturii, studenții aveau să-și continue în perfectă ordine marșul, care avea să "înceapă" în aceeași Piață a Păcii. Atât organizatorii, cit și participanții au considerat că acțiunea a însemnat un plus și – dacă vom sta o clipă să privim la amorteala Clujului – se pare că au avut dreptate.

Delimitarea de aspectele politice și "obisnuitele scandări sau sloganuri", practic nesemnificative, au fost de natură să-i satisfacă pe lideri, care – cred ei – vor fi încercat și izbutit să evite o capcană a politicului, atrăgind automat blocarea oricărui dialog cu Ministerul Învățămîntului. Mai pragmatic, unul dintre lideri va declară: "Important este că am fost văzuți!"

În final s-a procedat la expedierea unui fax pe adresa aceluiași minister, textul reprezentînd o escaladare a conflictului, fiind formulat mai hotărît și cerînd mult mai explicit abrogarea hotărîrii cu privire la examenul de licență; faxul mai cuprindea un punct suplimentar, legat de neacreditarea funcționării facultăților de stat sau a celor particulare înființate după 1989 și care nu intrunesc condițiile materiale și didactice necesare învățămîntului.

În final se exprima explicit solidarizarea cu toate celelalte centre universitare și un posibil recurs la soluția grevei generale. La o primă vedere, indiferent rezultatele demersurilor către minister, singurul cîștig sau pas înainte poate fi perceput în hotărîrea studenților de a se reorganiza în ceea ce se dorește a fi o structură unică de coordonare pe întreg centrul universitar. Pînă în clipă de față însă nu este vorba decit de o hotărîre.

În altă ordine de idei, studenții s-au arătat nemulțumiți de actualul ministru al Învățămîntului, dl. Liviu Maior, care – după spusele lor – "a plecat de aici, din Cluj, și ne cunoaște foarte bine problemele și în care am avut cu toții multă incredere mai ales după toate cîte le-am părtit cu domnul Golu..." Decepția față de actualul ministru a fost cu atît mai vădită cu cît o parte dintre studenții au apucat să vadă emisiunea lui Tatulici – absolut inacălitabil și de astă dată! –, în care s-au aflat față în față un excepțional student ieșean și un ministru al Învățămîntului care n-a fost în stare să găsească tonul nimorit și nici să-si păstreze calmul atît de necesar în asemenea confruntări.

IOAN MUŞLEA

Demonstrații studențești la Cluj

Atât de renomată în ultima vreme, imperturbabila și (pînă mai ieri) atât de bănoasă capitală a Ardealului a cunoscut în ziua de 8 decembrie un acces de februarie fără nici cea mai mică legătură cu faimosul joc de intrajutorare. Caritas-ul trage oricum să moară, agățîndu-se însă de tot ce ar mai putea salva aparențele unei agonii cit se poate de jalinice și mincinoase. Ultima mutare "genială" constă în revenirea în plin centru al orașului, în exact locul de unde piecase acum un an și mai bine din cauza aglomerării de nedescris. Acum însă "mulțimea" nu depășește cel mult două sute de persoane hotărîte să nu cedeze și să nu dea nici un pas înapoi. Pomenitul acces de februarie a pornit din rîndurile studenților exasperați care – la fel ca ai lor colegi din capitală sau din Iași – se pare că vor fi înțeleși că așa nu se mai poate. Un "apel" formulat și lansat de către Convenția Studențească Clujeană chemase înșistent la mitingul din Piața Păcii care avea să fie urmat de un marș de protest. Platforma-program conținează protestul studenților referitor la introducerea examenului de licență, rediscutarea modului de acordare a burselor și o atit de necesară consultare a studenților înainte de introducerea Legii învățămîntului. Pe verso-ul "apelului" figura o declarație de principiu destul de confuză și nehotărîtă, care parea mai degrabă menită să implice o seamă de tendințe centrifuge și contradictorii ce vor fi existînd între diferențele tendințe și organizații, intrucât la această Convenție Studențească din Cluj participă atît studenții mediciniști și farmaciști, cit și cei de la Științe Agricole sau Universitatea Tehnică, precum și colegii lor de la Universitatea "Babeș-Bolyai". Textul final mi-a părut dezlinat, contradictor și căutînd cu orice pret o soluție de compromis, constituîndu-se astfel în punctul cel mai slab al inițiativelor, altfel lucidă și curajoasă. Situația se va complica însă în preziua mitingului, cînd Federația Organizațiilor Studențești din... (același) Cluj va lansa un al doilea apel, mult mai radical și angajat politic, conținînd zece puncte inspirate vizibil din platforma studenților Ligii bucureștene și cerînd explicit adevărul cu privire la morții din decembrie. Mitingul a avut loc în cadrul cel mai legal cu putință, obținîndu-se fără nici o dificultate aprobarea Primăriei și concursul Poliției. Din păcate, în mult prea încăpătarea Piață a Păcii nu s-au strins decit cel mult 3.500 de oameni, care au luat apoi parte la marșul anunțat. Pe străzile Clujului n-au avut loc nici un fel de

studenții sînt din nou în fierbere

La București, studenții protestează împotriva condamnării lui Ilăscu

La chemarea Ligii Studenților, studenții din Universitatea București au declanșat o amplă acțiune de protest împotriva condamnării la moarte a lui Ilie Ilăscu. Începînd cu ziua de vineri 10 decembrie a.c., ei se află în grevă generală, care va continua pe timp nelimitat. Ziua de 10 decembrie, declarată zi de doliu în Universitate, a fost marcată de marșul citorva mii de studenți. Punctul de pornire a fost Facultatea de Drept, urmat de coloana de studenți fiind Piața Universității, ambasada SUA, Piața Victoriei, ambasada Federației Ruse și din nou Piața Victoriei. Pe pancartele purtate se putea citi: "Libertate pentru Ilie Ilăscu", "Opriți ucigașii, români!", "Condamnat la moarte pentru vina de a fi român". Studenții din Universitate li s-au alăturat studenții de la Arhitectură și Arte plastice și elevii Liceului de Informatică. Pe tot parcursul marșului, studenții au scandat: "Treziți-vă, Ilăscu moare", "Jos cizma de pe Basarabia", "Basarabia, pămînt românesc", "Viață lui Ilăscu". În dreptul ambasadei SUA, studenții au strigat: "Unde-a democrația?", "Drepturile omului", "Rușine vouă". Coloana de tineri a rămas mai mult de o oră în fața ambasadei Federației Ruse, scandând lozinci antirusești. Studenții au revenit apoi în Piața Victoriei, iar protestele lor au continuat în fața clădirii Guvernului, care a fost acuzat pentru pasivitatea sa.

Cu această ocazie am primit următoarele declarații:

Emil Constantinescu, rectorul Universității București:

- Ziua de vineri 10 decembrie a fost o zi de doliu în Universitatea București, în care profesorii s-au aflat în grevă alături de studenți.

- Nu intîmplător a fost ales acest moment pentru condamnarea la moarte a lui Ilăscu, cu cîteva zile înaintea alegerilor din Federația Rusă, dar mai ales înainte de alegerile din Republica Moldova. Sigur vor apărea tensiuni și la fel de sigur este că aceste tensiuni sunt provocate. Aceasta este și scopul lor, pentru că practica diversiunilor este o veche practică în care KGB are o experiență excepțională.

- Presunile internaționale asupra autorităților de la Tiraspol deocamdată nu există, există în schimb o indiferență internațională. E timpul ca Guvernul român să facă dovada forței pe care România o reprezintă pe plan internațional. Este un moment de verificare pentru noi. Dacă cuvîntul Puterii nu are pondere pe care ar trebui să o aibă în față unui astfel de eveniment, acesta este un lucru grav și atunci el trebuie compensat de acțiunea societății civile, care trebuie să demonstreze că poporul român este decis să fie alături de frații noștri de pește Prut.

• Această problemă trebuie rezolvată în primul rînd prin mijloace politice, pentru că tocmai pentru aceasta a fost creată politică: să acioneze înaintea soluțiilor mai dure și mai violente.

Gabriel Zbârcea, președintele Ligii Studenților din Universitatea București:

- Joi seară am ajuns la căminele din Grozăvești în jurul orei 11, unde am început să ne organizăm. Ne-am adunat acolo aproximativ 200 de studenți. Am plecat apoi în "Regie", unde s-au strîns vreo 500 de oameni. Astă se întimplă pe la ora unu, unu și jumătate noaptea. La ora trei dimineață am fost în fața ambasadei Federației Ruse, la ora cinci în fața ambasadei SUA. După aceea am organizat pichete de grevă. Acțiunea noastră a fost organizată în pripă, a fost o reacție impulsivă. Nu am stat prea mult să ne gîndim cum să ne organizăm. De aceea n-am avut cînd să luăm legătura și cu alte centre universitare.

- Este explicabilă pasivitatea Puterii politice, care a făcut numai acțiuni reticente, prudente, și în nici un caz acte de curaj. Este încă o dovdă a politicii anti-naționale pe care o duc guvernările noștri. Ei ar fi trebuit să fie primii aici, înaintea noastră.

- Marea majoritate a revendicărilor studenților din Iași se regăsește în revendicările noastre prezентate încă din luna octombrie. Multe discuții au fost stîrnite în legătură cu hotărîrea guvernamentală privitoare la examenul de atestat. Noi credem că poziția studenților ieșeni este justificată, pentru că hotărîrea guvernamentală este absolut neprincipală. Ea a fost anunțată oficial în iunie, dar ordinul ministrului privind metodologia de aplicare a ei a venit mult mai tîrziu, în luna octombrie. Din această cauză au apărut toate reacțiile de impotrivire.

Dan Dutcai, președintele Asociației studenților arhitecții:

Joi seara, în timp ce avea loc seara Darvari, am aflat despre condamnarea la moarte a lui Ilie Ilăscu. Immediat am făcut niște pancarte pe care colegii noștri le-au adus în fața ambasadei Federației Ruse, și am organizat pentru ziua de vineri greva generală.

Mugurel Stan, vicepreședintele Ligii Studenților din Universitatea București:

- Este foarte trist că participanții la această manifestare sunt în majoritate studenți. Probabil că cei mai în vîrstă, după o perioadă atât de lungă de comunism, au foarte bine înrădăcinat sentimentul inutilității faptelor lor. Probabil că ei nu mai cred într-o acțiune de asemenea gen. Nu pragmatismul este cel care ne-a adus pe noi aici, în fața ambasadei ruse. Poate că suntem cei mai naivi, dar noi încă mai credem că se poate face ceva. Strigătul nostru nu este un strigăt de dez-

nădejde, este o afirmație a identității noastre, a incredibilității că unitate putem fi ceea ce avem dreptul să fim.

- Părerea noastră este că Puterea a făcut foarte puțin pentru salvarea lui Ilăscu. S-a lucrat cu menajamente. Prima declarație dură care a fost dată de către Parlament în legătură cu înscenarea de la Tiraspol a fost în urma unor demersuri ale Ligii Studenților, cînd mai mulți studenți membri ai organizației noastre au mers la comisiile parlamentare de politică externă și au insistat să se ia o poziție fermă. Cred că Puterea și-a declinat oarecum responsabilitatea, încercînd să credă că sunt interese mult mai mari care decid dacă Ilăscu va fi condamnat sau nu și de aceea a ezitat să adopte o poziție mai fermă.

- Acțiunea noastră este concepută ca o zi de doliu. Spre marele meu regret, nu ni s-au alăturat decît organizații studențești de la Arhitectură și de la Arte plastice. Organizația studenților din Politehnica are o politică de eschivă. În momentul în care le-am solicitat să participe alături de noi la o acțiune precedentă, la care participau toate celelalte organizații studențești din București, s-au eschivat, participînd doar ca membri, nu ca organizație. ASE are în momentul de față o organizație care este strict profesională și o alta în formare. Ei au acum probleme organizatorice despre care se spune că s-ar datora presunților care se fac asupra lor. Mi-ar părea rău să fie așa.

Grupaj realizat de OANA ARMEANU

Mizeria din căminele studențești cheamă pompierii

Miercuri 8 decembrie. Ora 3 dimineață. Complexul studențesc "Regie", căminul P13. Un incendiu puternic se declanșează în camera 301. Rezultatul: doi morți, frații Teodorescu din Tîrgoviște, trei răniți, camera distrusă. Cauza: indivizi neidentificați au turnat gaz pe sub ușă și au dat foc. Mobilul: cel mai probabil o reglare de conturi într-o afacere amoroasă. Și astăzi îl mai puțin de un an de la un alt incendiu cu urmări tragice petrecut în P4. Atunci cauza a fost explozia unei butelii dintr-o instalație improvizată. Sunt două cazuri extreme de ce se poate întimpla cînd situația scapă de sub control. Două prea dureros plăti exemplu – pentru cei ce nu o cunosc – ale atmosferei din "Regie". O atmosferă cenușie, mohorită, în care necesitățile zilei de mîine suprimă uneori ratjunea. O atmosferă în care improvizarea domnește absolut. O administrație care încercă să cîrpească instalații vechi și să dea impresia unor cămine funcționale. Studenții să-și construiască o viață normală pe un fond de promiscuitate materială totală. În care să includă și supraviețuirea fără mușcăturile haitelor și lupta pentru drepturile ce li se cuvin. Libertate? Conducere competență? Simple vorbe atîta timp cît e nevoie să supraviețuiești. Dacă ar fi după cei ce ar trebui să aibă în grija toate acestea și care sunt plăti să o facă, singura întrebare care se poate pune este: pe cînd, domnilor, prima bombă artizanală intr-un cămin?

FLORIN-EUGEN MARINESCU

Afacerea zahărului infestat

• Camera Deputaților a decis înființarea unei comisii de anchetă în problema zahărului infestat • raportul subcomisiei a fost finalizat săptămâna trecută, dar dezbaterea lui este amînată • conflictul de interes între firmele private și stat - cauza principală a blocării importurilor • la un an și jumătate de la semnarea acordului cu China, zahărul infestat se află încă în stoc • există oare leuconostocul? nu știm, dar bine ar fi să fierbeți zahărul • ziarul "Adevărul" nu este străin de această afacere •

Scandalul afacerii zahărului infestat, importat pe credit din China, s-a declanșat odată cu publicarea în ziarul "Adevărul" din 9 decembrie 1992 a unui articol intitulat "O realitate incredibilă - Specula zahărului este subvenționată de stat", în care se dezvăluia existența bacteriei leuconostoc mezenteroides în zahăr chinezesc. Cind scandalul era deja în toi, beneficiarii refuzând să mai preia zahărul, Camera Deputaților decide înființarea unei subcomisii de anchetă formate din doi deputați ai majorității și doi ai Opoziției. Subcomisia a elaborat la capitolul a cîtorva luni de audieri și cercetări un rapor care acuză în principal conducea Ministerului Comerțului și Turismului din guvernul Stolojan, pe actualul ministru al Sănătății, Iulian Mincu, și pe ministrul Agriculturii și Alimentației, Petre Mărculescu. Revenind la acordul cu China, merită menționat faptul că Parlamentul României a fost pus în față unui fapt implinit: Guvernul a modificat acordul inițial fără ca Legislativul să fi fost măcar consultat. Această situație înseamnă să acceptăm de facto angajarea de către Executiv a oricărui eforturi financiare în numele statului într-un domeniu în care nu are competență să o facă deficit sub rezerva ratificării parlamentare. Această ratificare trebuie însă să preceadă în mod obligatoriu derularea acțiunilor de import în numele statului și cu fondurile asigurate de stat. Este foarte clar că și în cazul importului din China, interesele obligaților față de cetățeni intră în contradicție flagrantă cu interesele personale ale unor funcționari superioiri din MCT, avându-se în vedere dubla lor calitate: funcționari ai statului și patroni ai unor firme particulare care faceau nu tocmai întîmpățitor comerț cu zahăr la un preț ce nu avea nevoie de concurență prețului zahărului subvenționat", se arată în raport.

Cu aceste argumente, reprezentanții Opoziției au cerut în repetate rînduri amînarea ratificării acordului comercial cu China, așa cum fusese el modificat de Executiv.

Acordul comercial cu China

Iată, pe scurt, cum s-au derulat lucrurile în ce privește acordul comercial cu China. În luna ianuarie 1992, Guvernul României semnează un acord comercial cu China, prin care aceasta din urmă se obligă să acorde țării noastre un credit de 20.000.000 dolari pentru importarea în termen de un an a următoarelor mărfuri: porumb furajer, orez, tricotaje, țesături din bumbac și medicamente. Rambursarea acestui credit urmează să se facă în termen de trei ani de la ultima tranșă de mărfuri importate, cu o dobîndă de 4% plăabilă tot în mărfuri. Partea română se obligă să expore în China în contul banilor respectivi uree, autocamioane, autoturisme de teren și piese auto. Ulterior, Guvernul român va solicita Chinei modificarea acordului, valabil rămînind numai importul de medicamente în valoare de 2 milioane dolari, pentru restul de 18 milioane dolari urmănd să se importe zahăr. Această modificare s-a operat în luna august 1992 fără a se cere avizul Parlamentului. Procedura de ratificare a modificărilor din acord este finalizată la Senat abia în 19 noiembrie 1992, în condițiile în care două nave încărcate cu zahăr sosiseră deja în portul Constanța. Comisia de politică economică a Camerei Deputaților cere însă amînarea avizării acordului. Se înființează subcomisia de anchetă, condusă de un reprezentant al Opoziției, deputatul PNȚCD Liviu Marcu. Cind, în toamna acestui an, proiectul de lege pentru ratificarea modificării acordului între Guvernul României și Guvernul Republicii Populare Chineze este programat pentru dezbatere, Opoziția solicită amînarea discutării lui pînă după citirea în plen a raportului subcomisiei de anchetă. Cu toată nemulțumirea d-lor Adrian Năstase și Alexandru Albu, acest lucru este obținut. Argumentul principal al Opoziției a fost faptul că derularea acordului cu China este ilegal. "Aici este vorba de o depășire de competențe a Ministerului Comerțului, și acest lucru trebuie clarificat înainte ca Parlamentul să ratifice acordul", a susținut dl. Iuliu Vida (UDMR) în plenul ședinței Camerei. Numai că raportul subcomisiei nu este finalizat la data prevăzută. Două săptămâni după ce se obținuse amînarea discutării acordului, prof. Al. Albu (PDSR), președintele comisiei de reformă economică a Camerei, afirmă că a citit raportul și că acesta nu ridică nici o piedică în calea ratificării acordului cu China și a cerut deputaților să-l aprobă. La rîndul său, dl. Năstase susține propunerea pe motiv că o delegație a Parlamentului român urmează să plece în RP China și că este obligatoriu ca acordul să fie semnat. Cu aceste argumente, PDSR obține luni 6 decembrie ratificarea acordului înainte ca subcomisia de anchetă să îl citeze în plenul Camerei. Săptămâna trecută, raportul a

fost înaintat Comisiei de politică economică și reformă, dar dezbaterea lui a fost amînată. Dl. Albu a criticat vehement raportul pe motiv că nu este obiectiv. Paralel cu amînarea dezbatării, Comisia anticorupție, condusă de senatorul PDSR Romul Vonica, a început să ia anchetarea afacerii zahărului, urmînd ca în scurt timp să elaboreze un contraraport. Dl. Liviu Marcu a protestat de la tribuna Camerei Deputaților față de această măsură și a arătat că PDSR încearcă ascunderea adevărului despre această afacere și salvarea celor ce se fac vinovați de pierderea a 18.000.000 dolari, cît s-a alocat pentru importul de zahăr.

Raportul subcomisiei este conceput în două părți plus concluziile finale. Prima parte se referă la licitația organizată de MCT pentru importul de zahăr și la motivele pentru care s-a ajuns la necesitatea modificării acordului inițial cu China. Cea de-a doua parte relatează modul cum a decurs importul de zahăr din China și peripețiile acestui import, odată ajuns în țară.

Partea I

Problema importului în 1992

La 1 ianuarie 1992, prin nota comună a Ministerului Agriculturii și Alimentației și a Ministerului Comerțului și Turismului se încoștiștează conducerea Guvernului de necesitatea importului de zahăr, care să acopere deficitul pe anul 1992, deficit ce se ridică la 354.000 tone. Ministerul Agriculturii motivează deficitul fără însă a menționa și prețul nestimulativ de achiziție a speciei de zahăr care era de 2,50 lei/kg. Acest import este aprobat de Guvern și se face pe seama resurselor valutare ale statului, alocindu-se de la buget suma necesară subvenționării zahărului în valoare de 6.032 milioane lei. Ministerul Comerțului și Turismului îi revine sarcina de a înființa o comisie care să stabilească oferta cea mai avantajoasă de import. În comisie este cooptat și un director al SC MALIMP SA, singurul importator cu abilitate în desfășarea producătorilor ce fac obiectul unor contracte derulate în contul și numele statului. Iată compoziția Comisiei:

- Dragoș Petrescu, director general Departamentul Reglementării Comerțului și Turismului;

- Nicolae Os, director general Departamentul Comerțului Exterior;

- Vasile Cartana, referent specialitate Departamentul Comerțului Exterior;

- Mihai Iorga, șef serviciu Departamentul Reglementării Comerțului și Turismului;

- Iulian Bustiuc, șef serviciu Departamentul Reglementării Comerțului și Turismului;

- Marilena Paraschivescu, șef birou Departamentul Reglementării Comerțului și Turismului;

- Cătălina Groza, referent specialitate Departamentul Reglementării Comerțului și Turismului;

- Simona Vieroșanu, referent specialitate Departamentul Reglementării Comerțului și Turismului;

- Dumitru Rădoi, consilier economic Departamentul Comerțului Exterior;

- Popa Illeana, referent specialitate Departamentul Comerțului Exterior;

- Mirela Marin, director general adjunct SC MALIMP SA.

Prima licitație este câștigată de firma Agroexport

Siloz Port Constanța. Firma nu reușește însă să facă importul, fiind învinuită de a fi furnizat date contradictorii și de a fi impiedicat importul de zahăr pentru consumul populației, înălțându totodată firme cu oferte mai avantajoase. Interesant este că în perioada 3 martie-3 iulie, Agroexport nu a reușit să aducă zahăr pe comandă guvernamentală, în schimb a importat 5.000 tone zahăr pe cont propriu în luna martie, zahăr valorificat ulterior la prețul liberalizat. La 3 iulie 1992, MCT decide să îl retragă firmei Agroexport comanda de import de zahăr.

Fără a organiza o nouă licitație, pe baza unei note prezentate la Guvern de către MCT, comisia încredin-

tează comanda de import firmei Getteco. MCT solicită guvernatorului Băncii Naționale să semneze garanția bugetară în favoarea firmei Getteco, dar scrisoarea de garanție nu s-a putut executa, firma Getteco pierzind comanda. A treia firmă care câștigă licitația pentru importul de zahăr este GCP POOLGEC. Aceasta nu se achită însă de sarcinile contractuale. Motivul neexecutării îl constituie obiectiunile formulate de firmă către Banca Ion Tîriac, prin care se invocă nedeschiderea acreditivului, obiectiuni insușite de bancă, aceasta refuzând executarea scrisorii de garanție. În sfîrșit, raportul subcomisiei de anchetă analizează și importul de zahăr realizat de către firma "TERRA PART" SA din al cărei consiliu de administrație face parte și dl. Nicolae Os, director general în MCT, membru în comisie ce a selectat ofertele pentru importul de zahăr. Iată ce s-a descoperit în privința firmei "TERRA PART" SA. La data de 18.10.1992 a sosit în portul Constanța navă LI YANC, încărcată cu 10.400 tone de zahăr, avind ca beneficiari "TERRA PART" SA și "HERMES TRADE PROMOTION" SRL.

În ceea ce privește calitatea zahărului importat de aceste firme, majoritatea analizelor efectuate de laboratoarele societății "Ovidius", Centrul Sanitar Antiepidemic Constanța, Centrul de Medicină Preventivă a Municipiului București constată indici calitativi necorespunzători, marfa fiind infestată cu leuconostoc, zahărul nefiind apt pentru consumul uman.

Cu procesul verbal nr. 1310/11.11.1992, Oficial pentru Protecția Consumatorilor Constanța interzice comercializarea zahărului în rețea cu amânuntul.

Societatea "TERRA PART" SA nu ține cont de aceste rezultate, deși, conform Ordonanței Guvernului nr. 21/1992, trebuie să opreasă comercializarea zahărului.

Pe fondul activității de import zahăr, în 1992 s-au constatat o serie de anomalii și incălcări grave ale legislației în vigoare de către unele firme importatoare, fapte pe care le vom analiza în continuare.

Importul de zahăr din China

În primul semestrul al anului 1992, MCT nu reușește să realizeze nici un import de zahăr. În această situație, profitind de vizita în România a unei delegații guvernamentale chineze, Ministerul Comerțului propune și Guvernul acceptă să se discute cu partea chineză posibilitatea modificării Anexei I din Acordul încheiat cu China și ratificat prin Legea nr. 4/24.01.1992.

În urma discuțiilor, partea chineză acceptă în principiu această modificare a Anexei I din Legea nr. 4/1992, ceea ce în practică înseamnă modificarea conținutului acordului, fapt ce implică obligatoriu ratificarea de către Parlament.

Motivindu-se urgența operațiunii de import datorită crizei de zahăr de pe piața românească de care MCT era direct răspunzător, s-a trecut la negocierea comisiilor de import (preț și calitate) fără ca în paralel să se deruleze și acțiunile absolut necesare impuse de respectarea legislației românești.

Societatea "PRODEXPORT" SA este desemnată prin mandat direct și imperativ să realizeze importul unei cantități de zahăr în valoare de 18 milioane dolari în calitate de comisionar, iar SC "MALIMP" SA să realizeze distribuirea la intern a zahărului importat în calitate de comitent. Pentru negocieri s-a deplasat în China o delegație formată dintr-un expert de la PRODEXPORT și un reprezentant al MCT.

Oferta inițială chineză este făcută pentru două grupe de zahăr:

- la prețul de 315 dolari/tona FOB port China la un standard de calitate corespunzător standardului românesc pentru un lot de 12.000 tone și

- la prețul de 295 dolari/tona, dar la un standard de calitate inferior standardului românesc pentru un lot de 44.000 tone.

Prin nota nr. 5/6.08.1992, MCT transmite negociatorilor români să accepte prețul de 295 dolari/tona FOB port China și abaterile calitative de la standardul românesc.

Această notă este semnată de:

- Constantin Fota, ministrul Comerțului;

- George Danilescu, ministrul Economiei și Finanțelor;

- Petre Mărculescu, ministrul Agriculturii;

- Napoleon Pop, secretar de stat, șeful Dep. Com. Exterior;

- Marioara Buhanca, director general al Oficiului de Stat pentru Calitate;

- Dragoș Petrescu, director al Direcției Generale pentru Protecția Consumatorilor.

De menționat faptul că Dragoș Petrescu este una și aceeași persoană cu președintele comisiei de licitație pentru importuri a MCT.

Facem, de asemenea, precizarea că primele 44.000 tone zahăr din stoc trebuiau să fie derulate în august-septembrie, iar restul de 18.500 tone din nouă producție în luniile septembrie-octombrie.

Prima navă românească a inceput incarcarea la 6 septembrie 1992, iar ultima din cele 7 care au efectuat transportul pe 30 octombrie 1992.

În același timp este absolut nelegală angajarea fidurilor statului în valoare de 18 milioane dolari fără

Anchetă

– să fi fost inventat leuconostocul?

obținerea în prealabil a ratificării Parlamentului, singura instituție care asigură în mod legal angajamentul statului și asigură finanțarea operațiunii.

Firma "PRODEXPORT" nu semnează acordul în nume propriu, eu avind numai mandat de derulare a importului în calitate de comisionar.

Data sosirii în țară a zahărului este foarte importantă pentru că ea coincide cu intrarea în consum a zahărului din producția internă, care a fost în acest fel blocată la producători, creând astfel mari probleme financiare fabricilor românești la plata achizițiilor de la producătorii particulari și în desfacerea zahărului pe piață.

In toată această perioadă, prin liberalizarea importurilor de zahăr, firmele particulare au derulat o cantitate de 264.974 tone de zahăr la prețuri liberalizate, adică mai mult decât se stabilise la începutul anului ca necesar pentru completarea consumului intern.

Procedura de ratificare a modificărilor Anexe I din acord este înaintată la Senat în 19 noiembrie 1992, în condițiile în care cele două nave sosiseră deja în țară și derulau operațiunile de descărcare. În final, problema importului zahărului din China se reduce la două aspecte ce nu se par esențiale, și anume:

1. Necesitatea și oportunitatea importului de zahăr;
2. Respectarea cadrului legal de derulare a acestui import.

Desfacerea în interior a zahărului importat din China. Problema bacteriei LEUCONOSTOC MEZENTEROIDES

Odată sosit în portul Constanța, zahărul comandă guvernamentală trebuie să facă față unei concurențe acerbe.

În luniile octombrie-noiembrie, în portul Constanța au ancorat 22 de nave cu aproximativ 110 mii tone zahăr importat din diferite țări de firme particulare.

Totuși cantitatea adusă de firmele particulare a fost descărcată și distribuită, în schimb zahărul comandă guvernamentală are o soartă cu totul ingrată începând chiar cu descărcarea. Oportunea de descărcare a navelor începe în 12 noiembrie, iar ultima cantitate descărcată apare în evidență portului în mai 1993.

După opinia noastră, problema fundamentală care a generat ulterior un întreg lanț de alte probleme în distribuirea zahărului din China a fost "problema bacteriei LEUCONOSTOC MEZENTEROIDES". Constatările noastre, bazate pe documentele avute la dispozitione, sunt:

a. prima mențiune a bacteriei LM apare în urma unui control al Centrului de medicină preventivă regional Constanța la o probă prelevată din zahărul importat de către firmele "HERMES" și "TERRA PART", adus pe cont propriu la data de 3 noiembrie 1992 (buletin nr. 1475/3.11.1992) înainte de sosirea primei nave cu comanda guvernamentală. "În concluzie, pentru protecția sănătății consumatorilor opiniem pentru scoaterea din consum a zahărului infestat" (Dr. N. Beldescu).

Modificarea din conținutul textului inițial prin care sintagma "opiniem pentru" este tăiată și adăugat "se impune" poartă semnătura ministrului Sănătății, dr. Iulian Mincu. Din acest moment lucrurile iau o turură cu totul nefavorabilă în ceea ce privește descărcarea și distribuirea zahărului importat. OPC transmite un comunicat ROMPRES pe 24.12.1992, semnat de directorul general Emil Bojin, în care se atenționează "agenții economici să se retragă de pe piață loturile de zahăr care prezintă depreciere calitativă".

Prima afirmație privind existența bacteriei LM în zahăr import China pe comandă guvernamentală apare în ziarul "Adevărul" din 9.12.1992 în articolul "O realitate incredibilă – Specula zahărului este subvenționată de stat".

Efectul este imediat.

Beneficiarii refuză să mai preia zahărul de la MALIMP, acesta nu mai solicită vagoane pentru transportul mărfii în țară, în lipsa căror navele nu mai sunt încărcate, ba mai mult, sunt retrase de la datele operative.

"Situată creată cu acest zahăr este nemaiînlănită în portul Constanța, seamănă cu situația că marfa nu este a cuiva și nu este necesară. Toate intervențiile noastre pînă acum la cele două ministeri implicate au rămas fără rezultat."

Și totuși zahărul avea un proprietar în persoana societății MALIMP SA și era și necesar, după cum vom vedea mai departe. Orice încercare de descărcare a navelor în această perioadă a fost blocată, invocindu-se chiar și sesizarea Procuraturii pentru incalcarea acestei hotărîri (nota telefonică 676/18.02.1993, adresată SC MALIMP SA de către CMP Constanța, dr. Mircea Crețu). Este demnă de subliniat puterea scrisorii 43070/16.12.1992, care efectiv a inițiat bloarea zahărului în portul Constanța.

Pozиțiile specialiștilor în această controversă sunt împărțite:

1. Cei care susțin că leuconostocul este nociv.

- Iulian Mincu, ministru Sănătății;

- Dr. Alexandru Oproiu, secretar de stat la Minis-

terul Sănătății;

- Dr. N. Beldescu, director al Direcției de Medicină Preventivă din Ministerul Sănătății.

2. Specialiști care susțin că bacteria leuconostoc nu este nocivă:

- Dr. Nicolae Pool, directorul General al Direcției Generale a Medicină Preventivă și Promovarea Sănătății;

- Prof. dr. ing. Valentina Dan de la Universitatea Dunărea de Jos Galați;

- Prof. dr. Eugenia Duca - Universitatea de Medicină și Farmacie Iași;

- Dr. V. Daghie - Institutul de Igienă și Sănătate Publică București.

În această dispută între specialiști privind patogenitatea bacteriei leuconostoc apar accente dramatice provocate de decesul a doi bolnavi la Spitalul Fundeni în urma unor complicații apărute după transfuziile cu sînge bănuite a fi infectat cu leuconostoc.

În această nouă situație, pe care ziarul "Adevărul" nu exizează să o caracterizeze ca "iresponsabil act de agresare a sănătății și atentat criminal la viața oamenilor", se fac din nou afirmații de către Ministerul Sănătății fără suport științific, care blochează o activitate normală.

Este opriți programul operator din Spitalul Fundeni și se așteaptă punctul de vedere al Institutului de Hematologie, care înălță suspiciunea.

- Col. dr. Tiberiu Georgescu - Director al Institutului de Hematologie: "Singele trimis la Spitalul Fundeni nu conțineau nici urmă de leuconostoc".

Rezolvarea practică a distribuției zahărului

Referitor la rezolvarea practică a distribuției zahărului importat din China pe comandă guvernamentală, comisia nu a avut la dispoziție toate datele necesare care să-i permită elaborarea unui punct de vedere propriu. Parte din acest import a fost vindut populației, respectiv 17.500 tone, o altă cantitate de cca 38.000 tone a fost îndrumată spre 10 fabrici de zahăr din țară în vederea reprocesării, iar diferența a fost achiziționată de către industria producătoare de băuturi alcoolice, răcoritoare și dulciuri.

Din informațiile pe care comisia le-a obținut rezultă că zahărul reprocesat se află în stoc fără a avea desfacere. Conflictul vădit de interese între particulari și stat a influențat într-o altă direcție importul pe comandă guvernamentală încit la mai bine de un an și jumătate de la semnarea contractului, Ministerul Comerțului și Ministerul Agriculturii și Alimentației nu au reușit finalizarea acestuia.

Concluzii finale

1. Importul de zahăr în anul 1992 pe contul și în numele statului s-a efectuat sub semnul conflictului de interese particular/stat și a neimplicării ministrerale. Criza de zahăr subvenționat a purtat petețele Ministerului Agriculturii și Alimentației, ministrul - Petre Mărăculescu, și a Ministerului Comerțului și Turismului, ministrul

- Constantin Fota. În condițiile în care Guvernul acceptă cererea Ministerului Agriculturii și Alimentației de a transfera toate importurile de zahăr la Ministerul Comerțului și Turismului, acesta devine principalul responsabil al modului în care s-au derulat sau nu aceste importuri în anul 1992. De asemenea, liberalizarea importurilor începând cu luna aprilie 1992 obligă Ministerul Comerțului și Turismului să o conduiază foarte clar și corectă, având în vedere concurența care apare între zahărul subvenționat pe care ministerul trebuia să-l importe și zahărul la prețuri liberalizate

importat direct de către firme particulare.

Considerăm că această concurență datorată prețurilor diferite de vinzare reprezintă de fapt "cheia" problemelor importurilor de zahăr în anul 1992.

2. Pseudolicitații organizate de Ministerul Comerțului și Turismului au lăsat comanda guvernamentală în mâna firmelor "AGROEXPORT SILOZ PORT Constanța", director Trițiu Faniță, și "GCP POOLGEC", patron George Constantin Păunescu, care nu întreprindă au derulat importuri de zahăr în nume propriu. Importând zahăr pe speze proprii și vinzându-l la prețuri liberalizate, firmele în cauză nu aveau nici un interes să-și concureze zahărul propriu prin zahărul subvenționat de stat. Este clar un conflict de interese care s-a rezolvat în defavoarea statului și a cetățenilor. În comisia de licitații, dar și în conducerea Ministerului Comerțului și Turismului, erau oameni care, pe de o parte, trebuiau să asigure realizarea importului în numele statului, dar în același timp erau acționari sau proprietari ai unor firme particulare ce efectuau printre alte importuri și import zahăr. Este cazul lui Nicolae Os, director general în Departamentul Comerțului Exterior, și Cornel Grigore, subsecretar de stat la Ministerul Comerțului și Turismului.

Este greu de presupus că ministrul Comerțului și Turismului de la acea dată, dl. Constantin Fota, ca și seful Departamentului Comerțului Exterior, dl. Napoleon Pop, nu cunoșteau acea stare de lucruri care impunea măsuri drastic.

Activitatea comisiei de selecție a ofertelor este într-un anumit moment de-a dreptul bizară, aceasta declarind cîștigătoare cu o nouă ofertă, de două ori mai mare cantitativ și cu 12 dolari mai scumpă, firma POOLGEC, în condițiile în care aceasta nu derulase nici măcar prima ofertă cu care cîștigase licitația. Este normal să ne întrebăm ale cui interese le-a reprezentat comisia? Noi credem că în nici un caz interese statului, fapt demonstrat de altfel prin aceea că pînă în august 1992 nu se realizează nici un import de zahăr în numele statului.

3. Importul de zahăr din China s-a efectuat ilegal, deoarece schimbarea de către Ministerul Comerțului și Turismului a Anexe I a Acordului Guvernamental nu a purtat girul ratificării parlamentare.

4. Blocarea importului de zahăr în portul Constanța, pentru o perioadă de 5 luni, s-a datorat:

- ministrului Sănătății - Iulian Mincu. Comisia consideră că determinantă în derularea importului la intern a fost scrisoarea 43070/16.12.1992, prin care ministrul Sănătății impune scoaterea din consum a zahărului infestat din China. Precizăm că la data respectivă nu există nici un buletin de analiză care să confirme prezența leuconostocului pe navele care se descarcă. Răspunderea pe care și-a asumat-o ministrul Sănătății făstă foarte mare, cu impact deosebit în derularea ulterioară a importului prin crearea de probleme noi, a căror rezolvare s-a prelungit aproape un an.

- Oficiului pentru Protecția Consumatorilor - director Emil Bojin. Este instituția care solicita punct de vedere asupra consumului de zahăr infestat cu leuconostoc în momentul în care buletinele de analiză existente la data respectivă, 15.12.1992, nu indicau prezența bacteriei. În timp ce buletinul nr. 1475/3.11.1992, emis de CMP Constanța, se referea la zahărul importat de firme particulare și nu la zahărul adus pe comandă guvernamentală, a cărui descărcare începe abia după 12.11.1992, comisia nu a intrat în posesia unui alt buletin de analiză care să confirme existența bacteriei leuconostoc și să-și justifice astfel acțiunea OPC-ului de către industria producătoare de băuturi alcoolice, răcoritoare și dulciuri.

- ministrului Transporturilor Paul Teodoru. Prin acceptarea situației create prin nedescărcarea navelor, indiferent de calitate, cuantumul contrastărilor a ajuns la cca 2 milioane dolari.

- ministrului Agriculturii și Alimentației Ioan Oancea. Nu a nominalizat în timp util fabricile care urmău să preia zahărul nedescărcat pentru producție, deși Ministerul Comerțului, Constantin Teculescu, a solicitat aceasta prin adrese repetate. Trebuie menționat că în sedința de Guvern din 24.12.1992 se luase hotărîrea privind preluarea zahărului nedescărcat pentru producția internă.

La concluziile prezentate mai sus și care fac trimisă directă la rolul și acțiunile unor ministere, instituții, societăți comerciale, demnitari, merită să fie menționată și poziția ziarului "Adevărul" din cel puțin două motive:

a. Pune pentru prima oară în discuție existența bacteriei leuconostoc în zahărul importat din China fără ca ziarul să posede, din cite cunoaștem, un laborator adecvat de analiză bacteriologică;

b. După precizarea poziției Ministerului Sănătății, ziarul va desfășura o campanie constantă împotriva zahărului importat din China pe motivul infestării acestuia cu bacteria leuconostoc, căutind vinovați în altă parte decât în aceea în care i-a găsit comisia.

Pagini realizate de
RALUCA STROE-BRUMARIU

Asteniile tranziției. Către o nouă originalitate românească?

Circumstanțele

Sondajul CIS din noiembrie a.c. și-a propus să se sustragă zgromotului spectacol care infățișa întră-inarea crescindă dintre sistemul politic și societate. Era spectacolul consensului intru inadecvare dintre putere și opoziție, obsedate ambele nu de nouă explozie a prețurilor, care obseda societatea, ci de scenariul festivităților care se apropiau. Cu ajutorul unor componente ale comunicării de masă, ecurile acestui regretabil vacarm se fac în continuare auzite. Dincolo de pasiunile festiviste și dincolo de spectacol se contura o neliniștită situație de fapt ale cărei principale reperere erau:

1. rezultatele alegerilor din Polonia, precedate de cele din Lituania și următoare de cele din fosta Germanie răsăriteană, semnalând o tendință în curs de extindere către probabilitatea reappropriere de putere a partidelor comuniste reziduale, ale căror șanse păreau – și chiar se dovediseră – nule în urmă cu patru ani;

2. în interiorul țării, apariția unei noi rupturi între prețurile bunurilor de consum și veniturile populației, provocând creșterea alarmantă a tensiunilor sociale;

3. explicarea insistență, de către oficialități, a acestui nou soc inflaționist, prin presunții Fondului Monetar Internațional, care continua într-adevăr să respingă propunerile guvernului român;

4. succesele internaționale aproape concomitente, obținute de actuala putere: restabilirea Clauzei Naționale celei mai favorizate cu SUA și admiterea României în Consiliul Europei;

5. în sfîrșit, ciudata polemică publică dintre Președinte și Procurorul general, privind propaganda națistă și legionară în România.

Era, sau nu, convergența acestor circumstanțe de natură să producă în opinia publică o schimbare suficientă de profundă pentru a crea o nouă situație politică? Către necunoscutul definit de această întrebare generalizatoare era îndreptat tirul tematic al sondajului CIS din noiembrie.

Ipotezele

Sondajele pot aspira spre generalitate, dar nu pot opera cu ele. Demersul general mentionat mai sus se sprijinea prin urmare pe o serie de ipoteze particolare, dintre care notează:

1. tendință apărută în unele țări est-europene, spre o anumită recuperare a puterii de către partidele comuniste reziduale, ar putea influența evoluția politică a României în viitorul apropiat;

2. în eventuala ei versiune românească, această tendință nu ar putea duce, ca în alte țări, la recuperarea puterii de către partidul comunista rezidual, pentru simplul motiv că acest partid deține puterea, fără întrerupere, din decembrie 1989;

3. tendință menționată, de regresie a tranziției, neputindu-și găsi purtătorul politic în Convenția Democratică, acest rol ar putea reveni partidelor extremești. Cu alte cuvinte: riscul ca această tendință regresivă să favorizeze o ascensiune a extremismului de tip fascist pare a fi în România mai pronunțat decât în majoritatea țărilor care parcurg procese asemănătoare.

Întoarcerea unei părți din electoratul est-european către partidele comuniste reziduale nu poate fi disociată de asprimea crizei economice care bîntuie această zonă a continentului. Varianta românească a acestei crize este una dintre cele mai dure – de unde probabilitatea sporită ca amintita tendință regresivă să nu ne ocolească.

Rădăcini istorice

Acestă împovărtătoare particularitate ale prezentului reprezintă în bună parte iradiatările unor particularități similare ale trecutului apropiat și foarte apropiat. Printre acestea din urmă să reținem:

1. procesul de degenerare fascizantă a partidelor comuniste aflate la putere a mers în România, mai ales în anii '80, mai departe decât în celelalte regimuri staliniste (cu excepția constantă a Albaniei);

2. în cursul aceleiasi perioade, sub influența crizei interne și a "noii gindiri" gorbacioviene, înăuntrul partidului au început să se facă simțite curente de orientare reformistă – reformismul devine formula cea mai activă a anticeaușismului;

3. premisa politică fundamentală a revoluției din decembrie 1989, ca acțiune de redistribuire a atribuțiilor puterii, nu a constituit-o conflictul dintre PCR și oponenții săi, ci ruptura din interiorul partidului, dintre purtătorii tendințelor extremiste, fascizante, și purtătorii tendințelor reformiste, moderate;

4. în zilele și nopțile revoluției, acest conflict din interiorul partidului s-a replicat înăuntrul armatei și al Securității, provocând răsturnări bruscă de atitudine din partea numeroșilor indeciși, plătite cu bine cunoscutele vârsări de singe și distrugeri materiale;

5. constituit ca putere de stat, grupul reformist, a adoptat ulterior, față de grupul extremist, două orientări strategice:

– de conciliere, după triumfala sa victorie electorală din mai 1990, și

– de cooperare, după propria sa scindare și după reculul electoral suferit în septembrie 1992;

6. deși menționata cooperare funcționează de peste un an ca instrument hotărât al stabilității guvernamentale, tensiunile dintre cele două grupări persistă și par chiar să se aducă, datorită îndeosebi tentativelor pe care le întreprind extremiștii de a dobîndi noi poziții-cheie – vezi, de ex., atacurile publice ale PRM și PUNR la adresa președintelui, proiectul de moțiune al PSM care critică programul guvernului etc.;

7. în contextul dat, o evoluție a acestor tensiuni în același sens ar putea genera noi riscuri – cum ar fi acela al unei reunificări a partidului comunista rezidual în care rolul preponderent ar reveni extremiștilor.

Sondajul

Sondajul destina să evaluateze plausibilitatea acestor ipoteze și considerații sunt să desfășurează în cea de a doua decadă a lunii noiembrie a.c. Eșantionul a cuprins 1.141 de persoane în vîrstă de cel puțin 18 ani, domiciliate în 27 de localități urbane și 32 rurale din 30 județe, plus capitala și Sectorul Agricol Ilfov. Temele centrale abordate de sondaj au fost cele ale realității sociale: starea economică a interviuătorilor după marile scumpiri din octombrie (luna anterioară) și eventualele schimbări intervenite în atitudinea lor politică.

Situată economică

Se poate spune că din acest punct de vedere sondajul și-a surprins interlocutorii chiar sub starea de săcăi a noii lovitură date nivelului lor de trai. Tema respectivă era abordată în două unghiuri: cel al comportamentelor prin care subiecții încercă să se adapteze noilor imprijurări – și cel al reprezentărilor pe care și le faceau despre cauzele și responsabilitățile acestui nou regres.

Zile efectuării sondajului erau totodată cele ale săcului economic maxim, cind prețurile explodaseră iar presupunerea lor compensare de către guvern nu luase încă nici măcar forma intențiilor. În aceste imprijurări, pentru majoritatea populației nu există decât un singur comportament de adaptare accesibil: restrințarea consumurilor.

Din datele culese reiese că aceste reduceri au operat cu cea mai mare severitate în categoria bunurilor de consum cele mai vitale: alimentele. Proportiile celor care declarau astfel de reduceri au fost de:

69,5%	pentru mezeluri
57%	pentru carne
48%	pentru unt și margarină etc.

De altminteri, întrebați ce anume și neliniștește mai mult în legătură cu atât de prîpita venire a iernii, din 10 variante posibile, subiecții au situat pe primul loc hrana – și abia după aceea încălzirea locuințelor. Așa cum este schițătă de aceste răspunsuri, comportamentul prioritar de acomodare la noile scumpiri pare să-l constituie trecerea la un regim de subalimentare în masă. Protecția socială nu izbutește să impiedice stergera graniței dintre economic și biologic – simptom specific al subdezvoltării.

Reprezentări

Sondajele de opinie nu pot obține în materie de reprezentări colective decât imagini aproximative. Cu rezervele impuse de aceste limite instrumentale, se poate reține că, pentru o mare parte dintre interviuători, menționata urcare a prețurilor se datorează într-o mai mare măsură cursului artificial al dolarului decât speculanților, ori penuriei generale, ori corupției. Ma-

joritatea lor – 56% – vede o legătură directă între agravarea inflației și desfășurarea privatizării. Cu toate acestea, numai 7% dintre ei socotește că privatizarea ar trebui opriță.

O altă cauză a acestor fenomene perturbatoare ar constitui-o, în aceeași reprezentare, presunția Fondului Monetar Internațional Opinia publică vădește un interes neobișnuit pentru negocierile dintre guvernul român și această instituție, negocieri cu care aproape trei sferturi dintre subiecți declară a se fi ținut la curent. Numai o cincime din eșantion ar dori însă ca guvernul să nu accepte condițiile puse de FMI. Negocierile cu FMI stîrnesc mult mai mult interes decât suspiciune.

În aceeași sferă a reprezentării intră și definirea responsabilităților. 75% dintre persoanele consultate sunt astfel de părere că ultima explozie a prețurilor ar fi putut fi preîntîmpinată; 71% învinuiesc guvernul pentru întirzirea operațiunilor de ajustare a veniturilor la noile prețuri; în privința tratativelor pe această temă dintre guvern și sindicate, 34% consideră că interesele lor sunt apărate de sindicate și numai 6% de către guvern; în sfîrșit, 62% nu cred în măsurile anunțate de guvern pentru protejarea populației împotriva rigorilor iernii. Multiplicitatea unghiurilor de abordare și coerenta de sens a datelor atestă că guvernul se află într-o accentuată pierdere de popularitate.

Implicații politice

Scăderea încrederei în guvern are o motivație preponderent economică. Se repercutează oare aceste nemulțumiri asupra opțiunilor politice ale electoratului – și dacă da, în ce fel? Explorarea în această direcție a recurs la formule uzuale a alegerilor simulate (în concordanță, de altfel, cu scenariul alegerilor anticipate avansat de unele programe). Interviuătorii li s-a prezentat o listă cuprinzind denumirile formațiunilor reprezentate în Parlament, inclusiv Convenția Democrată, solicitându-li-se să indice formațiunea cu care ar vota dacă alegerile ar avea loc în două zile.

Comparate cu rezultatele oficiale ale alegerilor efective, din septembrie 1992, alegerile simulate din noiembrie 1993 relevă, mai presus de orice, o stabilitate greu de prevăzut a opțiunilor electoratului. Cu o singură excepție, diferența dintre cele două serii de rezultate rămîne sub plafonul de 3%. Excepția o constituie partidul puterii: FDSN, care, corespunzător datelor obținute, pierde 6% – aproape un sfert – din voturile pe care le cîștigase cu 14 luni înainte.

Puțin relevante prin amplierea lor, diferențele dintre cele două alegeri ar putea fi semnificative prin tendințele pe care le reliefiază. Deși numărul variabilelor comparabile era redus – în total 6 formațiuni –, rezultatele au configurat toate tendințele posibile:

- tendință spre stabilitate: Convenția Democrată, a cărei bază electorală din 1993 diferă de cea din 1992 cu mai puțin de un procent;
- tendință spre diminuare: FDSN, FSN, PUNR;
- tendință spre augmentare: PSM, PRM.

Din toate aceste aspecte se pot extrage cîteva observații, cum ar fi:

1. mișcarea regresivă a economiei se convertește cu greu în mișcări de opinie ale electoratului;

2. neîncrederea în guvernul Văcăroiu pare sensibil mai răspîndită decât neîncrederea în partidul care controlează acest guvern;

3. cu toate acestea, partidul în cauză este pentru moment cel mai afectat de mișcările în curs ale opiniei publice;

4. ca intenții de vot, pierderile pe care le suferă FDSN-ul nu se transformă în cîștiguri ale Convenției Democratice;

5. beneficiarii acestor pierderi sunt deocamdată partidele extremești;

6. raporturile de forță între descendenți reformiști și descendenți extremiști ai PCR sunt, pare-se, pe cale de a se schimba în favoarea celor din urmă;

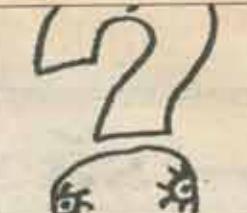
Această schimbare consolidează influența politică a extremiștilor asupra reformiștilor.

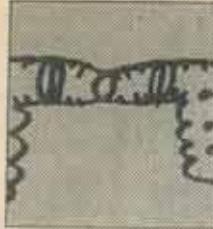
Tabloul schițat de aceste date s-ar putea ușor modifica de la o lună la alta. Așa cum se prezinta în momentul sondajului, acest tablou sugera că:

1. tendință spre regresie politică a destalinizării, manifestată în mai multe țări est-europene, nu pare să occupe România;

2. materializarea acestei tendințe prin întărirea extremismului nu pare iminentă, dar rămîne probabilă;

3. influența electorală în creștere a partidelor extremești nu pare să implice o creștere echivalentă a influenței lor doctrinare: în pofta situației economice dezastruoase și în opozitie cu retorica extremistă, opinia publică rămîne mai increzătoare în colaborarea cu instituțiile internaționale decât în izolaționism, în privatizare decât în etatism.

ILIE CONSTANTIN

Jurnale de zi din exil: Mircea Eliade

• înfruntarea dintre scriitor și savant • existența în istorie și ficțiune • în exil, modelul ideal de urmat este Dante Alighieri • "Aici, în Occident, nu sunt decât un fragment" •

(Urmare din numărul trecut)

Nu mai puțin va fi atras cititorul de coabitarea în același spirit a două entități diferite, greu de conciliat: scriitorul și omul de știință. E pasionant să urmărești de-a lungul anilor evoluția fiecărui, pasul și gur, din ce în ce mai autoritar al savantului de reputație mondială, zbaterile și implinirile romancierului. Acesta din urmă nu privește cu nepăsare succesele reputației său complement științific, jurnalul abundă în întrebări și indoie, Mircea Eliade își pune nu o dată problema dacă opera sa narrativă nu a fost sacrificată pe altarul științei.

"Sunt incapabil de a exista simultan în două universuri spirituale: literatura și știință. E slabiciunea mea fundamentală: nu pot să mă mențin concomitent treaz și în vis, în joc. De indată ce «fac literatură», mă regăsesc într-un alt univers; eu îl denumesc oniric deoarece el are o altă structură temporală și deoarece raporturile mele cu personajile sănătate de natură imaginară și nu critică" (p. 116).

Aceste rânduri datează din noiembrie 1949. Exact cu un an mai târziu, tensiunea dintre dorința de a scrie proză și servitul unei extraordinare cariere științifice devine anevoie de suportat (dar ea va fi indurată și astfel va trăi Eliade până ei, an după an, un deceniu după celălalt):

"În ultimii zece ani, m-am întors de trei ori la roman – și de fiecare dată am abandonat la capătul cîtorva luni (...). Îmi voi fi pierdut oare suflul? Vina mea «epică» se va fi scăpată? Nu am impresia asta. Dar am de terminat nefericitele mele cărți științifice. Si chiar și pentru ele găsesc din ce în ce mai puțin timp. De cînd m-am mutat în rue de la Tour, muncesc între douăsprezece și patruzece ore pe zi, dar tot acest timp e consacrat studiilor, articolelor, conferințelor (...). Nu-mi dau încă seama dacă și cînd voi putea reveni la roman (...). Cît de rău mă port cu mine însuși, în acești ultimi ani de libertate care, printre minune, mi-au fost dăruiți. În loc să mă consacru exclusiv cărților mele de căpetenie și mai întii romanului, nu mă ţin decît de conferințe, studii și articole" (p. 135).

Asemenea pasaje pot fi spuse din belșug, fiind vorba de una din "temele" mari ale jurnalului. Undeva, Eliade comentează cu melancolie, găsindu-și o similitudine de destin literar cu Georges Bernanos:

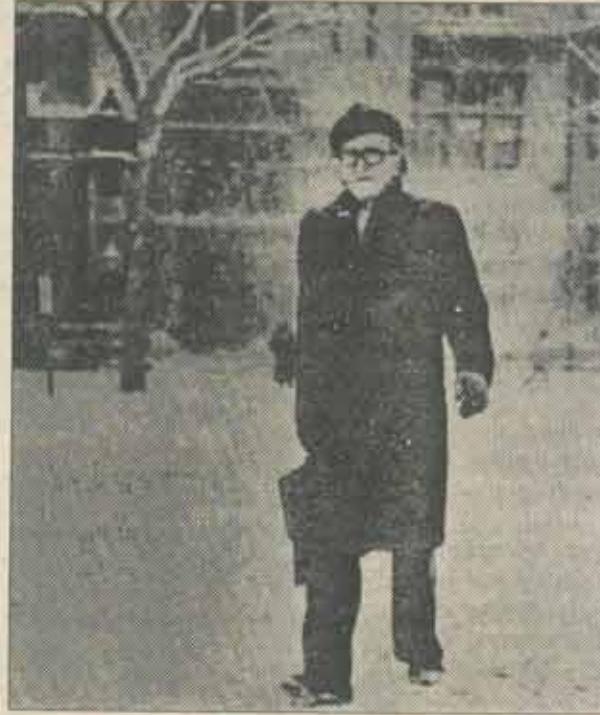
"Îmi dau seama că, de mai bine de zece ani, și eu am sacrificat «literatura»; am renunțat să scriu romane (singurul gen literar care răspunde talentului meu). Am făcut-o pentru a incerca să impun o nouă manieră de a-l înțelege pe *homo religiosus*". (Regretind că, într-adevăr, producția sa romanesca a-a intrerupt de atîta an, ne vom exprima dezacordul față de aserțunea că romanul ar fi *singurul* gen literar care răspunde talentului lui Mircea Eliade. Si astă în vreme ce imbogățea literatura română cu cele mai reprezentative nuvele și povestiri din cîte a cunoscut ea în ultimele cîteva decenii.)

Am putea întrebi încă mult asupra acestui aspect, într-atît înfruntarea dintre scriitorul și savantul cu același nume e bogată în sugestii, dramatică, pasionantă. Viitorii cercetători ai operei eliadești vor găsi în paginile jurnalului și unele prețioase indicații pentru descifrarea acestei personalități complexe, unele adeverăte profesioni de credință:

"Un critic care ar vedea în opera mea științifică o倾inție spre erudiție s-ar însela grav. E vorba de cu totul altceva, e vorba de o lume care îmi pare mai reală, mai vie decât personajile din romane și din nuvele" (p. 430).

Ar fi totuși o naivitate să credem că între omul de știință și scriitor, între opera științifică și cea literară a lui Mircea Eliade există o cenzură. Între opurile sale de erudiție – care e reală, bine cunoscută și uimitoare prin dimensiuni, chiar dacă autorul își neagă vreo倾inție spre aceasta – și opera de imaginație, comunicare și rodnică. S-ar putea scrie un studiu aparte pe această temă. Noi ne mulțumim să cităm o altă formulare din *Jurnal*:

"Atracția exercitată asupra omului modern de către mituri trădează dorința să intenționeze să facă să i se spună povestii, de a învăța cum s-au născut lumile și ce s-a mai întâmplat după aceea" (p. 246).

Or, există în proza lui Mircea Eliade o enormă serie de povesti, un fel de *exorcism al fabulației*, povestirea proliferantă (ca în "Pe Strada Mintuleasa") are, în definitiv, rolul de a conjura existența să dureze. Iar miturile despre crearea lumilor și despre ce să a mai întîmplat după aceea se traduc în romane și nuvele prin proiectarea atitor destine individuale – tot atîțea lumi! –, apariția de indivizi și mulțimi și trecerea lor prin roțile dințate ale timpului, ale Istoriei (ca în "Noaptea de Sînziene").

Că această interpretare a noastră e plauzibilă ne confirmă o altă însemnare din *Jurnal*, pentru noi o adăvărată *ars poetica* a lui Mircea Eliade (pentru zona de ficțiune a operei sale):

"Romanul trebuie «să povestească» ceva, fiindcă naratiunea (adică inventia literară) imbogățește Lumea, nici mai mult nici mai puțin decât Istoria, deși pe un alt plan. Noi suntem creatori în universurile imaginare cu mai multă șansă decât putem fi pe planul Istoriei. Faptul că se petrece ceva, că se întîmplă tot felul de lucruri – e tot atît de semnificativ pentru destinul omului ca faptul de a trăi în Istorie sau de a incerca să-o modifici" (p. 443).

Un alt motiv pentru care *Jurnalul* lui Eliade era sortit să pasioneze la lectură îl constituie însăși situația sa existențială: selecția de la Gallimard, pe lîngă faptul că este o adevarată "carte de înțelepciune" (cum în mod magistral a numit-o Claude Mauriac) și un vast "zibaldone" al unui scriitor și al unui savant care se îngină pe pagini, *Jurnalul* de față rămine totodată mărturia unui mare cărturar exilat.

Să ținem seama de faptul că modelul ideal de urmat pe calea dureroasă a exilului este pentru Mircea Eliade nu Ovidiu, ci Dante Alighieri. Opțiunea plină de înțelesuri. Nu cunoaștem în literatura modernă multe pagini de exil care să poată sta alături de cele în care autorul "Nopții de Sînziene" meditează asupra condiției deștrării, ajungind la o revelație bărbătească exemplară:

"Urcam înec, tihnit și simțeam tot mai năvalnic în sufletul meu această revelație: depeizarea este o lungă și dureroasă probă inițiată menită să ne purifice, să ne transforme. Tara îndepărtată, inaccesibilă va fi ca un Paradis unde ne vom întoarce spiritual, adică «în duh», în taină, dar avea. M-am gîndit mult la Dante, la exilul său. E fără nici o importanță dacă trupește ne vom înapoia sau nu în țara noastră". Căci, spune Eliade, există o patrie lăuntrică, revelată, pe care mișcările în timp ale destinelor omenești n-o pot atinge: "Da, însăși această patrie – dar va trebui ca noi însine să devenim asemenea lui Dante (nu, bineîntîles, ca geniu, ca măreție, dar ca situație spirituală). Cum îi scriam lui Vintilă Horia, pe Dante, și nu pe Ovidiu, trebuie să ni-l luăm drept model" (pp. 162-163).

Amintirea României intervine direct în viața autorului, e sfîșietoare frecvența acestor intruziuni ale memoriei în realitatea vieții sale. La fiecare pas, traversind un peisaj din Franța, Italia, Statele Unite, Mexic, o asemănare cu locurile românești ale tinereții

îzbucnește; călătorind cu autocarul spre Royaumont, printre cîmpuri acoperite de maci, Mircea Eliade trăiește impactul amintirii:

"(...) și brusc, mă trezesc, mișcat, ca și cum aș ieși dintr-un vis, căci acestea sunt peisajele copilăriei mele, regăsesc cerul și cîmpia românească. Înțeleg o dată mai mult pînă la ce punct munca, erudiția mă ocrotesc de nostalgia pămîntului și vîzduhului de care am fost rupt" (p. 108).

În Tyrol, din nou, invie imaginea țării: "(...) dar eu îmi aduc aminte neconitenit de Carpați, de Bucegii valențelor mele de vară".

Tinărul alpinist de odinioară, pentru care mulți din munții României nu mai aveau secrete, revine în pagini, peste ani și ani. Grupul de adolescent, surprins de căderea nopții pe o coastă abruptă, decide să doarmă *in situ*; pentru mai multă siguranță, băieții se ancorează de arbori, cu centurile, ca să nu alunecă în prăpastie, în vremea somnului:

"Nu știu cum am putut adormi. Dar am dormit și încă adinc. M-am trezit spre miezul nopții, mi-aduc aminte, și am tresărit zârind foarte aproape de mine, la cîțiva metri în prăpastie, un colier de pietre prețioase, verzi și albe. Mi-au trebuit cîteva secunde pentru a înțelege că erau luminile orașului Câmpina, situat la cîteva zeci de kilometri, în vale" (pp. 366-367). De ce mi-am amintit de acest episod după patruzeci de ani?, se întrebă autorul, la capătul unei curate pagini de literatură. Pentru că Tara trăiește în fibra cea mai intimă a ființei sale, cum în puțini alți români din acest veac. E plin de înțelesuri și profund zguduit cu un "vis-in-stare-de-veghe" din iarna lui 1953, autorul, bănuindu-se în pragul extincției în urma unei intervenții chirurgicale, visează cu ochii deschiși o fantastică și funebre călătorie. E un fel de replică la cunoscutul episod istoric al izgonirii lui Bădescu, muribund, ajuns cu vaporul la Galați, din exil, și neacceptat în țară de autorități. Mircea Eliade parafrizează parcă una din "Nopțile" lui Macedonski, în care poetul asistă cu ironie tăioasă la propria inmortătate. Ceea ce oferă însă Eliade la paginile 234-236 ale *Jurnalului* său e un text de o densitate originală, neobișnuită, cu deschiderea unor perspective care nu se vor doar geografice. E marele viață al exilatului, care nu și poate redobindă Tara nici prin moarte. Călătoria prin levitație a scrierii, de-a lungul unui întreg continent, are cîteva macabru, derutant-ironic și impresionant dincolo de orice cuvinte:

"Mi-ar trebui pagini în sir pentru a descrie senzația provocată de acest «miracol», multimea care urmărea din ochi, pe străzile Parisului, scrierii planind deasupra caselor, mașinile, camioanele cinematografice sau ale radioului, helicopterele care îl însoțeau în vreme ce el se îndepărta de capitală. Ziarele de seară indicau localitățile pe care le survola, iar edițiile se succedau cu ultimele fotografii. Scrierii se apropiau de Alpi. El zbura acum la mare altitudine. În pofta rafalelor de vînt, nici florile și nici steagurile nu mișcau. Nimeni nu putea ghici în ce parte se îndrepta." Scrierii zboără pe deasupra Italiei, Mării Adriatice, Iugoslaviei, pătrunde în Bulgaria și rămine suspenzat în vîzduh deasupra malului drept al Dunării, în față Olteniei, vreme de cîteva zile. Odată obținută, prin Crucea Roșie, asigurarea că el nu va fi distrus, lenta călătorie onirică își urmează cursul spre ținta dorită, București. Si în acest moment visul începe să-și limpezească sensul: "Îl urmasem pînă aici fără nici o piedică peste munți, mări și orașe. Dar de data asta a trebuit să renunț. Rămas pe malul bulgăresc al Dunării, îl priveam cum se îndepărtează pînă cînd pieri cu desăvîrsire" (p. 235).

Această rupere pe totdeauna, ireparabilă, este trăită cu intensitate diferită prin ani, răminind mereu prezentă. În ianuarie 1953, în vreme ce lucra la "Noaptea de Sînziene" cu încordare, Eliade notează în *Jurnal*:

"Dar sint uneori atît de trist, atît de desnădăjduit încit mă întreb care mai este încă înțelesul acestui semn. Episoadele la care lucrez acum sunt foarte triste – dar va fi oare acesta singurul motiv? Mă gîndesc tot timpul la țară, la ai mei. Nu mai am vești de acolo de multă vîreme. Mă îngrozește ideea de ce va fi putut să se întimplă. Totul a rămas acolo: tinerețea mea, trecutul meu, familia, prietenii. Tot ce am facut sau nu am făcut, hîrtiile adolescenței mele, manuscrisele, scrisorile de la atîția prieteni care nu mai sunt, cărțile mele, dosarele cu primele mele articole din vîremea liceului sau a Universității, absolut tot. Aici în «Occident» nu sunt decât un fragment" (p. 199).

(Continuare în numărul viitor)

Replici incomode

Sub titlul Paul Goma împotriva tuturor a apărut în Timpul (nr. 3, oct. 1993) o scrisoare a lui Paul Goma adresată redactorului-șef al publicației ieșene, Liviu Antonesei. În scrisoare, Paul Goma acuza editura "Humanitas" pentru că a topit mai multe cărți, între care și Cularile curcubeului. Cu această ocazie era invocat și numele Gabrielei Adameșteanu.

În acest număr, redacția noastră își face datoria de a publica toate textele privitoare la articolul "Paul Goma împotriva tuturor", apărut în Timpul (drepturi la replică aparținând Gabrielei Adameșteanu, lui Paul Goma și lui Gabriel Liiceanu), pentru ca cititorii să poată avea la dispoziție o informație completă.

Stimate domnule Liviu Antonescu,

Cu părere de râu pentru prietenia pe care i-am acordat-o d-lui Paul Goma, mă văd silit să declar că scena "telefonică... urmuziană" relatată în scrisoarea trimisă dvs. la 3 septembrie 1993 (și publicată, bănuiesc, cu acordul domniei sale, în Timpul, nr. 3/93) este neadverată. Nu am dat niciodată în miez de noapte un telefon mătușii sale, d-na Luiza Năvodaru, anume ca să mă interesez de tirajul sau republicarea cărții *Cularile curcubeului*, la instigația d-lui Gabriel Liiceanu, a cărui voce "deconspirată" s-ar fi putut auzi în receptor. De altminteri, înainte de a scrie acest "drept la replică" am telefonat d-nei Luiza Năvodaru ca să-i întreb dacă recunoaște această scenă în relatarea d-lui Paul Goma și mi-a spus că nu și amintește ca ea să se fi petrecut.

Este adevarat însă că de mai multe ori în ultimul an, în convorbiri directe și la telefon, am încercat să o conving pe d-na Luiza Năvodaru (reprezentanta literară a d-lui Paul Goma în România) că sentimentele pe care ambii le nutresc față de editura "Humanitas" și față de Gabriel Liiceanu sunt nejustificate și nedrepte. Despre aceste discuții (ca de altfel și despre acest "drept la replică") nu am vorbit niciodată cu Gabriel Liiceanu. Folosesc însă această ocazie ca să afirm public ceea ce i-am spus în acele ocazii d-nei Luiza Năvodaru: publicându-i trei cărți, în tiraje peste medie și într-un moment cind nici conducerea Uniunii Scriitorilor, nici cea a editurilor sau a revistelor literare nu se grăbeau să repare nedreptatea făcută scriitorului Paul Goma, editura "Humanitas" a contribuit, prin prestigiul ei, în mod esențial la integrarea firească a operei lui Paul Goma în literatura română, care pînă atunci îl ignora. Iar gestul de prietenie al editorului Gabriel Liiceanu ar fi meritat, după opinia mea, dacă nu recunoștință, măcar indiferență; în nici un caz calomnie.

Regret că am ajuns să scriu aceste fraze, cu atât mai mult cu cât am fost conștientă (de aceea am și spus-o de mai multe ori, începînd cu decembrie '89) că a greșit lumea literară față de Paul Goma – greșeli pe care nici nu să-a gîndit să le repare în cei aproape patru ani care au trecut, aducîndu-l în țară, alături de noi. De fapt, ceea ce se întimplă acum cu Paul Goma este dramatic și, din acest punct de vedere, sănătăvă fac, domnule Liviu Antonescu, reproșul că nu atî șiut să fiți cu adevarat alături de el (așa cum ar fi avut nevoie). Din păcate, textul publicat de dvs. este atât de nedrept încît nu va face decit să-i accentueze marginalizarea (titlul pe care îl-ai pus dvs. o sugerează suficient). Deontologia profesiei v-ar fi cerut, d-le Liviu Antonescu, să verifică afirmațiile acestei scrisori sau cel puțin să cereți persoanelor citate, lui Gabriel Liiceanu în primul rînd, propria lor relatără asupra faptelor aduse în discuție. V-ar fi fost de folos chiar experiența lui "22" (incidentul des citat cu Lucian Pintilie, în finalul căruia d-l Paul Goma s-a văzut nevoit să-și asume postura de calomniator, iar revista "22" să-și ceară scuze pentru că i-a oferit prilejul să-o facă).

Tîn să menționez că intervenția mea de acum nu se datorăză faptului că d-l Paul Goma, numindu-mă "buna noastră prietenă", face referiri inexacte (și jignitoare) la adresa mea. Din respect pentru curajul, talentul și generozitatea sa funciară le-aș fi ignorat, așa cum am mai făcut și cu altele în prilejuri asemănătoare. Nu pot accepta însă acest rol imaginat pe de-a-ntrugul intr-un scenariu aberant, menit să discrediteze un om față de care s-ar cuveni să fie recunoscutător.

Îmi asum riscul să-i spun acest lucru, cu atât mai mult cu cât îl datorăm lui Paul Goma acea școală a adevarului rostit în condiții nepropice, în care fiecare să manifestă – atât că a fost în stare.

GABRIELA ADAMEȘTEANU
30 octombrie 1993

Stimată Doamnă
Gabriela
Adameșteanu,

In virtutea dreptului la replică, vă rog să publicați în "22" cele ce urmează:

1. "Scena telefonică urmuziană" a avut loc, în urmă cu nouă luni; a

avut loc și "recenta convorbire", atât că "rezultatul" nu a fost cel anunțat de Dvs.

2. Maniera în care atî redactat și publicat replica Dvs. în "22" (cu și cum cititorii săptăminalului Dvs. bucureștean ar fi riguroșii aciași care au citit lunarul ieșean *Timpul*) este incorrectă:

3. Corectă ar fi fost (maniera) dacă, în varianta pentru "22", atî fi explicat (în două rînduri) bucureștenilor fondul problemei din scrisoarea mea publicată în *Timpul* din Iași;

4. Fondul problemei: situația (starea, stadiul, halul) a trei din cările mele predate spre publicare unor edituri din România:

a. romanul *În Cerc* (publicat în franceză la Gallimard, în 1977); învinat de Liviu Antonescu, din parte-mi, directorului Junimii din Iași, N. Crețu, în 1990 – carte despre a cărei soartă nu știu nimic împede nici în momentul de față;

b. romanul *Gardă inversă* (apărut în franceză, la Gallimard, în 1979); solicitat de Marin Sorescu în februarie 1990 pentru editura Scrisul românesc din Craiova; spălurile complete mi-au parvenit în octombrie 1990 – dar carteoa n-a apărut: în vara acestui an, 1993, Marin Sorescu, director al editurii Scrisul românesc, a trimis la topit mai multe volume nepuse în comerț (de A. Bosquet, de E. Papu) – printre ele aflindu-se și romanul meu;

c. cartea de mărturii *Cularile curcubeului* '77 (apărută în franceză la Seuil, în 1979); a fost editată de Humanitas în vara anului 1990 – în tiraj incomplet (și nu "în tiraj peste

la topit cărți gata de a fi puse în vinzare; filosoful Gabriel Liiceanu, director al editurii Humanitas (funcționând și cu aport de capital privat; Korne și Savu; și cu ajutor guvernamental francez), trimite la topit cărți de Cioran, de Ierunca (mă oră compoană, dar nu fac parte din aceeași categorie: mie mi s-au trimis la topit cărți, nu nevinde – ci nepuse în vinzare) – în acest caz am dreptul să mă întreb: ce este "22" și ce fel de adevară apără? al cui tată este? să fie oare doar buletin parohial al GDS? sau și catalog al editurii Humanitas (a-ha: din această pricină prima pagină a numerelor apărute în timpul vizitei în România a Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca arătau de parcă oaspeții onorati ar fi fost Gabriel Liiceanu)? Dacă însă "22" este ceea ce am crezut mult timp: publicație onestă, independentă – de ce nu tratează măcar o dată, pe un sfert de pagină, distrugerea cărților în România, țără analfabetizată de comuniști și... realfabetizată de vajnici anticomuniști ca Sorescu și ca Liiceanu?

7. În fine: dacă Gabriela Adameșteanu s-a dovedit insensibilă la soarta cărților unui alt scriitor – mai este ea scriitor? știind bine că au fost distruse cărți – și nu doar din "imperative economice" – însă ea, Gabriela Adameșteanu, se prefac că nu știe? Și tace?

Fiindcă, de tăcut, atî tăcut, stimată Doamnă, atî de... tare, încît vi se auzea tăcerea pînă aici, la Paris; atî tăcut, atî supraviețuit (binișor, chiar bine de tot), iar în 22 decembrie '89 fix, după ce atî fost trezită din somnul cel de moarte, din tăcerea de aur; din filozofia de viață enunțată astfel: "Eu nu știu nimic și nu vreau să știu nimic – pe mine lăsați-mă-n pace, eu sunt scriitor!", mi-atî recomandat cu prietenie nedezmîntită:

"Uită ce-a fost și ia-o de la-nceput!"

Dacă Dvs., stimată Doamnă, puteți lua de la început orice (și contrariul), felicitări, sănătăți, dotări. Eu nu am acest talent curat-românesc: nu pot lua de la-nceput atîtea vieți cîte imi indică tovarășul Ceaușescu; ori tovarășul Iliescu.

Am o singură viață, cu ea de gît mor.

Viața mea este memorie – și, vorba celuia: chiar viceversa.

AI Dvs. fost prieten,
PAUL GOMA
Paris, 18 nov. 1993

P.S. V-ai ajutat, în demonstrația Dvs. cu spatele spre public, și de "incidentul Lucian Pintilie", cum îi ziceți, "în finalul căruia d-l Paul Goma s-a văzut nevoit să-și asume postura de calomniator".

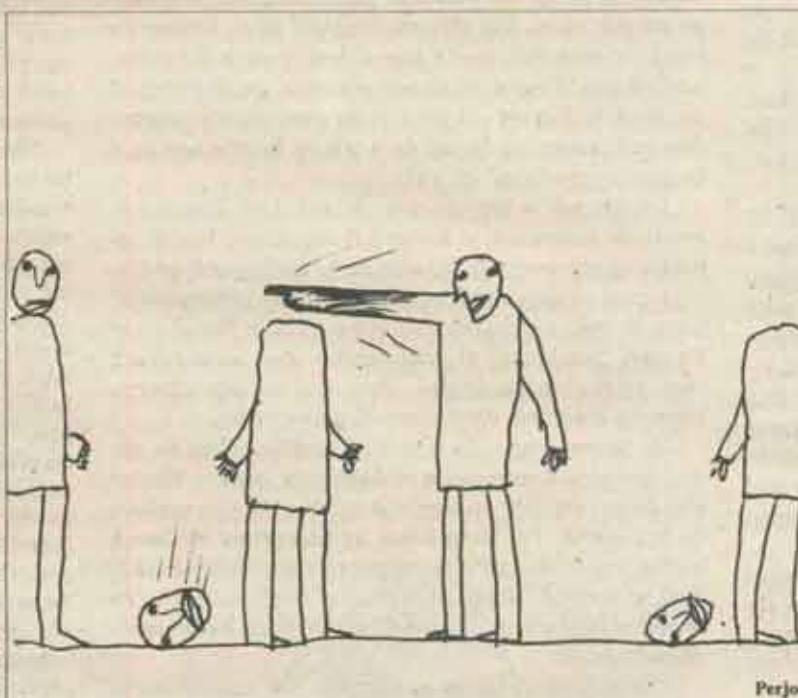
Ați pierdut încă un prilej de a-i respecta pe cititorii revistei "22", stimată Doamnă: ei își aduc aminte ce s-a scris acum nouă luni (!) sau/și pot consulta colecția. Iar de acolo reieșă adevarul: imi asumasem "postura de calomniator" și imi cerusem scuze revistei, nu pentru că nu putusem aduce probe materiale că Lucian Pintilie a colaborat cu regimul comunist și cu Brațul Armat al său ("am încheiat pactul diabolic", mărturisește D-sa, cu modestia-i proverbială), ci pentru că nu am putut proba faptul că Lucian Pintilie ar fi spus: "(am colaborat și eu) ca toată lumea".

Nu, astă n-am putut să probez: că Lucian Pintilie a colaborat cu Organul – dar nu "ca toată lumea", ci ca... Lucian Pintilie, cel carele Unu este!

Că eu, "calomniindu-l", mi-am cerut scuze – ei, da: era normal, din moment ce nu putusem aduce dovezi că Lucian Pintilie nu colaborase-ca-toată-lumea.

Nu, el colaborează ca el însuși: face film după Cronica de familie (il va fi angajat consultant literar pe N. Manolescu? – mai are timp) și Petru Dumitriu. Gurile rele pretind că simtem fericiți: Lucian Pintilie, marele regizor român, și el conștientă a nației, ar fi putut foarte bine face film și după Vinătoarea de lupi a aceluiasi ciocoi roșu (și am fi aflat cum stă adevarul cu partizanii); ba, așa cum a pornit-o de la Caragiale – la Băieșu, ce mai contează P. Dumitriu?, de ce nu după Drum fără pulbere, ca să afle și urmașii urmașilor noștri adevarul cuplului Dumitriu-Pintilie despre Canal.

P.G.

medie", cum scrieți Dvs., imprudent), și acela incomplet distribuit – pentru că în 1992, Gabriel Liiceanu, director al editurii Humanitas, să trimite la topit "tirajul peste medie" (cel de care numai Dvs. aveți știință), păstrat în depozite, nepus în comerț.

5. Aceasta fiind fondul problemei din textul meu publicat în *Timpul*: distrugerea cărților, nu din dispozitia lui Chișinevski-Răutu-D. Popescu-Dumnezeu-Suzana Gîdea și alții comisari urînd cartea precum și pe făcătorul de carte – ci din a unor scriitori, conștiențe-ale-nației, căturari, ei însăși autori: Marin Sorescu, Gabriel Liiceanu.

6. Dacă Dvs., Gabriela Adameșteanu, director al unei publicații formatoare a spiritualului (deformat de comunism) nu atî găsit nici timp nici spațiu pentru a vă apleca asupra acestui paradox monstruos: poetul Marin Sorescu, director al Scrisului românesc, trimite

Cenzură sau legi economice?

Dragă Liviu Antonesei,

Voi răspunde cit pot de scurt la afirmațiile cuprinse în scrisoarea lui Paul Goma adresată dvs. (pe care ati publicat-o în numărul din octombrie al revistei iegene "Timpul"), în măsura în care ele mă implică în calitatea de editor al citorva din cărțile sale și de editor în general.

— Prima afirmație se referă la — citat — "măgăria" pe care subsemnatul i-a făcut-o "trăgind doar vreo două-trei mii de exemplare din Culturile curcubeului", intrucât "a dat Minerada" peste mine, "m-am oprit din imprimat" și "am fugit" la Paris, unde am început să-i spun autorului "tot felul de baliverne" referitoare la tiraj: 50.000 de exemplare, apoi 20.000, apoi 10.000, cind de fapt era vorba doar de cele "2.000-3.000 de exemplare" amintite.

Cele trei titluri apărute în Editura Humanitas din opera lui Goma în cursul anilor 1990 și 1991 (dacă nu mă înșel primele publicate în România, cu o grabă care spunea ceva) — Culturile curcubeului, Gherla și Soldatul cîinelui — au avut următoarele tiraje: 20.000 de exemplare, 60.000 exemplare și, respectiv, 103.000 exemplare, așa după cum reiese din facturile trimise editurii de către tipografia și pe care le aveți în xerocopie. (Dacă spațiul vă permite, vă rog să le reproduceti.) După știința mea, aceste peste 180.000 exemplare din numai trei titluri depășesc cu mult numărul exemplarelor din teatru opera lui Goma apărute pe mapamond. Cifra de 50.000 exemplare pe care i-am transmis-o inițial autorului, referitoare la Culturile curcubeului, reprezinta comanda editurii către tipografia "Arta grafică". Tipografia a acceptat comanda, a executat cu chiu cu vîl cele 20.000 exemplare (facturate), a amînat continuarea tirajului și în cele din urmă a renunțat, acuzînd o subcapacitate la secția legătorie. Atunci, ca și acum, în România tipografiile refuzau să lucreze pe bază de contract (ci doar pe deschiderea unei comenzi), nerealizarea comenzi în termen și în numărul cerut de exemplare neputînd astfel să facă obiectul unei acțiuni în judecată. Editura a fost prima lezată din nerespectarea comenzi, pentru că prețul exemplarului se stabilește în funcție de mărimea tirajului. Dar, atenție, nu "două-trei mii" de exemplare au apărut, cum afirmă Goma, ci 20.000.

— Cartea, spune Paul Goma, a fost înegal distribuită și în Ardeal cel mai puțin. Într-adevăr, distribuția defectuoasă a cărții ținea, în anii '90-'91, de vechea retea de difuzare națională (IDC), devenită apoi "Arcadia", care nu era capabilă nici să plătească editurilor cărțile ridicate, nici să le facă să ajungă în toată țara. Tocmai din această cauză am încercat, după 1991, să ne facem propria retea de difuzare.

— Umanistii de la Humanitas trimit la topit cărți pentru că nu s-au vîndut? Pentru că este vorba de «supratiraje»? Dar cu ce obraz îl va primi Liiceanu pe Virgil Ierunca (în acest moment se află la București — găzduit de Liiceanu), știind că el, nu Răutu, nu Bruean, nu Chișinevski a hotărît distrugerea a sute, poate mii de exemplare din Pitești, carteia iubitului oaspete?

Cartea Fenomenul Pitești a d-lui Virgil Ierunca a cunoscut două tiraje: în 1990 — 130.000 exemplare, epuizate; în 1991, cu prilejul serialului Televiziunii Memorialul durerii, 20.000 de exemplare.

Nici un editor din lume nu poate aprecia de fiecare dată corect tirajul unei cărți. De aceea, în țările occidentale se începe cu tiraje mici și, pe măsură ce ele se epuizează, tipografiile execută în cîteva zile suplimentare de tiraj. La noi, tipografiile nu au această suplete și, în cele mai multe cazuri, editorii rămîn la tirajul asupra cărții său fixat din capul locului. (Mai mult, în 1990, unele tipografi de mare capacitate — Combinatul Casei Scînteii, astăzi Imprimeria "Coresi" — condiționau preluarea unei comenzi de mărimea tirajului: minimum 40.000 exemplare. Așa au apărut în bună parte "supratiraje" de care își bate joc Paul Goma.) În țările occidentale, cărțile care nu se vînd în decursul a trei luni (nu e vorba de cărți academice, menite să se scurgă în ani de zile) sunt returnate de librarii editurilor, care, după ce rețin cîteva zeci de exemplare, trimit restul la topit. Nici o editură din lume nu-și poate bloca depozitul cu cărți pe care piata nu le mai absorbe. A nu te indura să faci această operație echivală în final cu a depozita noile aparitii în stradă. Fluiditatea unui depozit de carte este pentru editură o chestiune vitală și "darea la pilon" a cărților în Franță, de pildă, este o practică obișnuită pentru toți editorii. Nu cred că lui Goma i-a venit în minte să-l compare pe Gallimard cu Chișinevski sau cu Răutu, dar desigur Bucureștiul nu e Parisul și ceea ce acolo ține de legi economice elementare aici devine crîmă culturală. Și un elev de prima clasă de liceu cred că e capabil să distingă între topirea unor cărți (pe care piata nu le mai absorbe) de către fabricantul lor în vederea posibilității de fabricare a noi cărți și arderea cărților (pe care publicul le-ar devora) — pe considerente ideologice.

Cind Humanitas a topit (după peste un an de la apariție) resturile de tiraj ale citorva titluri (printre care și exemplare din cel de al doilea tiraj de 20.000 exemplare din Fenomenul Pitești — după ce 130.000 se epuizaseră cu un an și jumătate înainte), a făcut-o după ce toate posibilitățile de donație către biblioteci, școli și facultăți fusese răpînse. Nu e nevoie să vă spun că am luat această decizie cu stringere de inimă și cu certitudinea că nu aveam, în acel moment, altă soluție. Pe de altă parte mă îndoiesc că în România există o altă editură care a donat, așa cum am făcut-o noi, prin Fundația Humanitas, zeci de mii de cărți în întreaga țară, inclusiv în Basarabia. Vă tin oricind la dispoziție actele acestor donații și sutele de scriitori de mulțumire ale beneficiarilor lor. În mai multe rînduri am împărtășit, după cursuri, studenților mei de la Facultatea de Filozofie sute de cărți pe care le-am cărat în portbagajul mașinii.

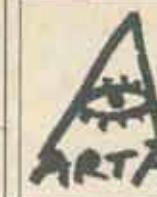
Cam așa arată lucrurile, dragă Liviu Antonesei. Rețineti, în rezumat, pentru cititorii ziarului dvs. și pentru dvs. personal ca editor al scrisorii lui Goma, aceste fapte: 1) Am fost primul editor al lui Goma din România și am făcut-o socotind că acest lucru este o onoare pentru mine. Îmi pare rău că nu am putut emulge tipografiei mai mult de 20.000 de exemplare din Culturile curcubeului, dar cele peste 180.000 exemplare tipărite de Humanitas din opera sa cred că vă flătau interlocutorul, în replică la felicitările și urările cu care Goma vă gratulează ziarul în debutul scrisorii. 2) Difuzarea (inegală) a cărților sale (dar era a tuturor cărților ce apăreau atunci) nu a depins în acel moment de noi și răspunderea pentru calitatea acestei difuzări nu cade în seama editurii. 3) Exemplarele pe care le-am topit provineau în cele mai multe cazuri din cifrele de tiraj impuse de tipografiile mari, altele dintr-o greșită apreciere a cererii pieței. Pe de altă parte, operația de topire este obligatorie pentru orice editură din lume. Am practicat-o după ce am epuizat posibilitățile de donație și în momentul în care perpetuarea unui stoc amenință continuarea activității editurii.

Cit privesc grosolană și jigniriile care abundă la tot pasul în scrisoarea pe care Goma vă adresează, vă mărturisesc că mi-au provocat stupefaction și o enormă mișă. Ce infern trebuie să fie în sufletul lui, dacă îi poate acoperi cu lături pe cei care au vrut să-l respecte și să-l iubească, crezînd că voraș în el nu doar un om pentru istorie, ci și un caracter.

În ce vă privesc, nu mi-o luăt în nume de rău dacă vă consider victimă unei amăgiri. După părerea mea, un om care aruncă vorbe fără acoperire, care minte, care calomniază, care își croiește un stil și o mindrie din injurătura groasă, care, pe scurt, abdică de la contractul scritoricesc dintre cuvinte și lucruri nu poate fi o "personalitate fascinantă" și cu atât mai puțin poate "surprinde o mulțime de moravuri ce încă ne caracterizează". Nu vreau să cred că vă flătau interlocutorul, în replică la felicitările și urările cu care Goma vă gratulează ziarul în debutul scrisorii. Și nici nu consideră că a fi "impotriva tuturor, amici și inamici, prieteni și dușmani" este o calitate în sine, care trebuie aplaudată, atunci cind s-ar cuveni ca ea să provoace mai degrabă perplexitate și îngrijorare. Căci cine poate să amestecă, în aceleși mișcări susținute, securiști, activiști și prieteni, oameni de știință și lichele, nu poate să răstea, după mintea mea, nici o admirare și nu poate fi suspectat, așa cum inclinații să faceți, de luciditate. Bănuiesc că veți ajunge într-un tirziu să regretați, asemenei Gabrielei Adameșteanu (care a considerat cîndva firesc să publice un text la fel de injurios în revista "22"), că, publicând acest tip de discurs, i-ai anulat "României Mari" un monopol binemeritat. Astă aproape de "moravuri ce încă ne caracterizează".

Cu prietenie,

GABRIEL LIICEANU
7 noiembrie 1993

Expoziția Constanțin Butoi

În sălile Teatrului Național, tînărul pictor din Rădăuți, Constanțin Butoi, realizează o amplă expoziție, dovedindu-se un artist vizionar, cum puțini îndrăznesc să fie din generația sa, mișcîndu-se dezvoltat și firesc între coordonatele unei lumi coșmarești, iscată de imaginația sa debordantă, bine ținută însă în fru de o remarcabilă voință de stil. Acest stil, pe deplin conturat în ultimii ani, evoluează, am spune, în doi timpi ai comunicării: o serie de lucrări ceva mai vechi, unde prelucrarea laborioasă cu o deosebită savoare a pastei cromatice nu lasă nici o zonă a pinzei netrecută prin filtrul pensulației transfiguratoare și integratoare, în același timp, într-o ordine cosmică, plăsmuindu-se astfel dintr-o magmă colcăitoare personaje ce oficiază ritualul secret, altele, de dată recentă, unde elementele narării se desenează mai acut, pe fundaluri neutre, impunînd o anumită cruzime și o atmosferă magică, specifică orizontului culturilor amerindiene, dar cu numeroase ecuri (voite?) și din iconografia unui Brauner sau Balthus. Și, pentru a rămîne la rudele spirituale ale lui Constanțin Butoi, nu putem să nu-l menționăm pe un Otto Dix, de pildă, dar, desigur, aceste influențe sunt topite în creuzetul memoriei sale figurative, menită să-i ofere numeroase puncte de acroșaj în definirea unei viziuni originale, cu un puternic impact asupra privitorilor.

Uneori, ca în lucrarea "Menajeria lanțului", acest bestiar omic și oarecum atemporal este modificat prin rapeluri la o istorie românească imediată, tragică din zilele noastre, altori, ca în "Ultima toamnă", demonstrează pe lingă calitatea picturale de excepție o anumită vocație elegiacă, surprinzătoare în contextul unor compozitii de o rară violență a mesajului. De altfel, mai multe lucrări ("Plingere", "Ploaie în cruce", "Reverie") arată, în planul secund, ca un fel de comentariu al acestor procesiuni și întimplări implacabile, o natură pluvială, atotcuprinzătoare, în sensul unui diluviu purificator, semne ale innoirilor viitoare, greu de întrezărit însă. În ce privește subiectele sale stranii (cu accente puse pe idoli, demoni, rituri de înțiere, animale ale intunericului), datorită forței sale de plasticizare și intruchipare, ele devin ciudat de familiare și apropiate, parcă făcînd parte din substanța noastră intimă, de netăgăduit, care ies, îată, la suprafață pe negindite, prin efortul călăuzitor al artistului, ce rupe astfel benefici zăgazuri și tabuuri ascunse cu grija.

Expoziția lui Constanțin Butoi, revelatoare în multe aspecte, mărturisind neobișnuite potențialități creaționale, se constituie, după părerea noastră, ca un eveniment al anului plastic 1993.

GHEORGHE VIDA

MARIAN CHIRIAC

Rusia – democrația trece mai întâi prin urne

Pentru prima dată după 75 de ani de comunism, în Federația Rusă s-au organizat alegeri libere și s-a supus votului popular proiectul unei noi Constituții. După bolșevism, NEP, stalinism, perestroika și ce-o mai fi fost, acum la Moscova se practică democrația, sub conducerea lui Boris Elțin. "12 decembrie 1993 este o zi istorică", a declarat președintele rus, care a pus această dată sub semnul începutului unei noi epoci în istoria ţării sale. Realitatea însă l-a contrazis.

Lupta pentru Constituție. În calitate de garant al constituționalității, "confirmat de sufragiul universal din iunie 1991 și de referendumul din aprilie 1993", Boris Elțin dizolvă la 21 septembrie a.c. Parlamentul (organism ce datea de pe vremea regimului comunist) și convoacă alegeri legislative anticipate. Peste cîteva zile, conflictul tacit dintre Președintele și Sovietul Suprem își găsește o rezolvare prin intermediul tancurilor și trupelor speciale ce au asaltat Casa Albă, sediu în care se retrăseseră rebelii naționalist-comuniști. "Rebeliunea de la Moscova" din 3-4 octombrie nu a fost decît punctul culminant al luptei "țarului Boris" pentru instaurarea democrației în Rusia. Iar de acum încolo evenimentele se succed alert: desființarea Curții Constituționale, a partidelor și publicațiilor care au manifestat simpatii comuniste, trecerea programului "RTV-Parlament" sub control guvernamental, aducerea la ordine a republieilor rebele care au incercat să-și manifeste independența. Alegerile libere puteau astfel să înceapă.

Ce s-a votat. Miza votului popular de duminică treceță a fost mai întâi alegerea unui nou parlament, cu o nouă denumire - Duma de stat - dar în special validarea proiectului de Constituție elaborat de actuala echipă de la Kremlin. Publicat la 10 noiembrie și lecturat de mai puțin de un sfert din alegători (conform ultimelor sondaje), proiectul de Constituție a suscitat numeroase polemici, deoarece s-a apreciat că acordă prea multe prerogative președintelui. Dar să vedem cîteva dintre acestea: "Desemnează președintele Consiliului de Ministri și dizolvă cabinetul; numește și revocă pe comandanțul suprem al forțelor armate, pe reprezentanții diplomatici; convoacă referendumuri, are inițiativă legislativă, semnează și promulgă legile federale; dizolvă Duma de stat la al treilea refuz de confirmare a președintelui Consiliului de Ministri; are dreptul de a suspenda deciziile organelor executive care intră sub incidența legilor Rusiei".

Din cele 450 de locuri ale Camerei inferiore a Parlamentului (Duma de stat), mai mult de jumătate urmează să fie atribuite listelor centrale, restul revenind candidaților inscriși individual pe liste locale. Camera superioară (Consiliul Federatiei) va fi formată din aleșii republieilor autonome și ai regiunilor care vor desemna în mod egal cîte doi membri fiecare.

Cine sunt "aleși"? Inițial au fost autorizate 90 de formațiuni politice ca să participe la alegerile legislative, dar dintre acestea doar 13 au reușit să respecte reglementările în vigoare, respectiv să prezinte liste continând minimum 100.000 de semnături de susținere. Spectrul politic e destul de divers și include partidele de o organizare și partidele pe considerente ideologice sau în funcție de interesele categoriilor sociale. Cam ca peste tot în Estul postcomunist, coagulările politice s-au facut îndeosebi în jurul unor lideri charismatici sau a unor grupări de interes.

"Opțiunea Rusiei" și "Partidul Unității și Concordiei" erau, după majoritatea aprecierilor, "mina dreaptă și mina stîngă" ale președintelui Elțin. Coaliție formată în jurul ministrului Economiei, Egor Gaidar, "Opțiunea Rusiei" grupează îndeosebi noua nomenclatură și membrii "monetariști" ai cabinetului Cernomîdin, iar conform celor mai recente sondaje de opinie era favoritul curselor electorale. Principalul său obiectiv politic îl reprezintă accelerarea procesului de reformă.

Dacă ar fi să respectăm tot prognozele ultimului sondaj, din 2 decembrie, următoarea principală formăție a viitorului parlament ar fi trebuit să fie "Iabloko" (mărul), o alianță care are în centrul său pe cunoscutul economist reformator Grigori Iavlinski. "Mărul" pună accentul pe reformele adaptate "specificului rus", diferite de modelele occidentale, avînd în același timp o orientare social-democrată și republicană. Ghenadi Ziuganov este liderul Partidului Comunist din Rusia. Deși suspendat în timpul rebeliunii de la Moscova, PCR revine acum puternic, avînd garanție voturilor nostalgiilor URSS și ale victimelor liberalizării economice. Intenționează o alianță parlamentară cu Partidul Agrar, formăție cu relativă audiență în rîndul numerosilor conducători de combinate agricole din mediul rural.

Cam aceștia erau favoriți. (Rezultatele aveau să dezmințe sondajele de opinie.) Însă lupta pentru cele 5 procente, care permit accesul în Parlament, a fost acerbă. Participă la aceasta imboagiții peste noapte și cu certe legături cu lumea interlopă, industriașii, activiștii civici, democrații din generația întâi (printre ei ideologul perestroikai, Alexandr Iakovlev), personaliștii din lumea show-business-ului, sportivi. Si o cifră care poate merită să fie luată în seamă: 22% dintre candidații pentru Duma sint oameni de afaceri.

O campanie cuminte. Campania electorală a fost extrem de scurtă, ba chiar irelevantă, în sensul promovării principiilor democratice ale statului de drept. După anterioarele măsuri mai mult sau mai puțin legale pentru limitarea participării listelor și candidaților incomziți, aparițile la Televiziune au fost scurte și circa două săptămâni, iar alocuțiunile candidaților au fost aproape cenzurate de obligația de a nu se referi critic la adresa proiectului de Constituție al președintelui Boris Elțin.

Si totuși, în sens strict tehnic, campania a presupus unele facilități. Statul a acordat fiecărei formațiuni politice inscrise în cursă cîte 50 milioane ruble (40.000 dolari) pentru finanțarea campaniei electorale și timp de emisie gratuit pe canalul național de televiziune. A existat și posibilitatea cumpărării spațiului de antenă suplimentar, însă prețurile au fost prohibitive. Partidele au fost autorizate să beneficieze și de contribuții financiare din partea susținătorilor (510 mii ruble din partea donatorilor individuali și respectiv 340 milioane ruble din partea firmelor), însă cele mai importante donații au venit de la cîteva bănci.

A surprins plăcut lipsa incidentelor majore, campania electorală rezumindu-se la unele schimburi de replici ceva mai dure, evident propagandistice. În acest context a explodat ca o petardă declarația celui mai apropiat colaborator al lui Elțin, Ghenadi Burbulis, care și-a exprimat public dezacordul cu politica președintelui și a grupului proprezidențial "Opțiunea Rusiei". Burbulis, apreciat ca artizanul carierei politice a lui Elțin, cu care colaborează încă din anii '70, a apreciat că nu s-a reușit crearea unui sistem politic a cărui stabilitate să fie asigurată de pluripartidism, viitorul parlament urmând să creeze mai multe probleme decât cel precedent. Si tot Burbulis a accentuat o idee folosită și de alți adversari ai măsurilor președintelui Elțin - proiectul Constituției trebuia mai întâi verificat și aprobat de noul parlament.

Lupta electorală s-a desfășurat totuși îndeosebi pe o zonă mai puțin previzibilă ca reacție, dar de importanță majoră: regiunile și republikele Federației. Asta nu a însemnat doar că, luind în calcul imensitatea

Rusiei, era aproape imposibilă desfășurarea unei campanii pe teren, dar și faptul că aici alegătorii formează o masă amorfa, total ruptă de realitățile centru. Iar sondajele de opinie indicau un mare procent al celor indeciși. De aceea, aici au primat lozincile populiste și naționaliste, folosite inclusiv de așa-numiți democrați. În acest sens este foarte elovent turnul prim-vicepremierului Gaidar în bazinele carbonifer Vorkuta, unde minerii, neplătiți de mai multe luni, se aflau în grevă. Egor Gaidar nu a ezitat să le promite plată pînă la alegeri a salariailor și să întreprindă măsuri urgente privind aprovizionarea localităților cu minimum de bunuri de consum, omițind însă să specifică de unde va scoate miliardele de ruble necesare în acest sens.

Zîu cea mai lungă. Rusii au mers la vot din trei motive principale: unii au vrut să-și exprime astfel în mod clar opțiunea politică, cei mai mulți au optat din inertie sau dintr-un prost înțeles simbolic, iar restul au pus stampila de vot în rubrica "Nu votez cu nici un partid". Apelurile la o prezență masivă la urne au fost extrem de numeroase. Într-un fel, liderul acestora a fost chiar președintele Elțin, care știa că pentru adoptarea Constituției este necesară întrunirea majorității simple din voturile exprimate, acestea trebînd să reprezinte minimum 50% din numărul alegătorilor înscriși pe listele electorale (aproape 107 milioane).

Transmisumile mass-media de la fața locului au remarcat neimplicarea majoră a populației, în special tinerii refuzând orice opțiune deschisă. Tentativele de ilegalitate sau fraude au lipsit aproape cu desăvîrsire, încadrindu-se în atmosferă generală de apatie. Nu au lipsit totuși situații pitorești, memorabil (pentru unii) fiind cazul orașului Cita, din estul Siberiei, unde alegătorii de aici au trebuit să-și aștepte cîteva ore bune berea de duminică pînă cînd personalul bufeului din localitate a reușit să curete sticlele de lozincile electorale înscripe pe ele.

Odată cu trecerea orelor, cifrele primelor estimări consfințeau o realitate paradoxală: pe de o parte, proiectul de Constituție întrunea voturile necesare pentru a fi validat, iar pe de altă formă jumătatea majoritară devine Partidul Liberal Democratic (PLD), con dus de ultranationalistul Vladimir Jirinovski.

PLD reprezintă marea și neplăcută surpriză a alegătorilor parlamentare din Rusia. Pînă la închiderea ediției, acesta acumulase circa 24-25% din sufragii, fiind urmat de "Opțiunea Rusiei" (13-15%), Partidul Comunist (10-12%), Partidul Agrar (7-9%) etc. Spunem că succesul Partidului Liberal Democratic a surprins puțin favorabil forțele democratice din întreaga lume. Creditat de sondajele de opinie preliminare cu un procent de circa 2%, PLD a răsturnat toate calculele hîrtiei, reușind ca prin promovarea unei ideologii radical-naționaliste ("vrem din nou Rusia mare") și a unei propagande populiste ("bunăstare pentru tot") să aibă un succes de necontestat.

"Nu ne putem ierta faptul că nu am explicitat oamenilor pericolul pe care îl reprezintă PLD. Jirinovski înseamnă război pentru Rusia. Prezența fasciștilor în Parlament reprezintă în sine o infrangere a democrației", declară la puțin timp după închiderea urnelor Egor Gaidar. Semnificativ este și faptul că primul partid european care s-a grăbit să salute victoria PLD a fost tocmai Frontul Național, de extremă dreapta, al francezului Le Pen. "Poporul rus a arătat clar că nu vrea nici intourcerea la comunism, nici decadenta impusă de forțele obscure care domină Occidentul", se arată în telegrama de felicitare.

Ce va fi mișine. "Sunt sigur că noui parlament va fi mai bun, mai intelectual, mai inteligent și cu o cultură politică mai bună. Asta este clar după candidații inscriși", declară plin de optimism Boris Elțin în chiar ziua alegerilor. Realitatea postelectorală nu este însă deloc roză. Deși există o Constituție care conferă puteri largite președintelui, lipsa unei majorități parlamentare nu va ușura deloc sarcina guvernării Rusiei. Iar în aceste condiții, orice coaliție devine posibilă. Nu a surprins nici măcar propunerea prim-vicepremierului Gaidar de aliere a forțelor democratice cu comuniștii, pentru contracararea extremității.

Nici viitorul Executivului nu e deloc clar. Si aici Elțin poate constitui factorul decisional, atât timp cit el are dreptul de a nu cere aprobarea Camerei inferiore a Parlamentului în cazul numirii primului-ministrului. Oricum, primele declarări ale lui Boris Elțin indică faptul că acesta nu e dispus să renunțe la actuala formulă guvernamentală, fiind totuși posibil o remaniere minoră.

Concluzia cea mai evidentă a alegerilor din Rusia este însă că, încă o dată, în estul Europei se confirmă respingerea reformelor economice de către majoritatea populației. Oamenii par a se fi saturat de greutățile trecutului și de incertitudinile prezentului. În aceste condiții, de criză generalizată, constituie aproape reacții psihologice normale și respingerea unei opulente agresive, și cea a aderării la un naționalism simplist. În cazul prezentat mai sus, "Rusia mare" poate fi regăsită chiar prin despărțirea de trecut.

Gabriela Adameșteanu (redactor-suf), Rodica Palade (redactor-suf adjunct), Andrei Cornea (redactor-suf adjunct), Dan Perjovschi (director artistic), Mariana Voronoi (secretar general de redacție), Oana Armeanu (actualitate socială), Marian Chiriac (actualitate politică), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (corectură), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Condor, Mihnea Chițiu, Ovidiu Neacsu (difuzare), Flori Sava (publicitate). Rubrici permanente: Tia Serbănescu (comentariu politic), Ilie Serbănescu (interviu pe teme economice), Raluca Stroe-Brumariu, Horatiu Pepine (Parlament) H.-R. Patapievici (ceseu). Corespondenți externi: Adrian Niculescu (Milano), William Totok (Berlin), Ion Miron Darmian (Paris). Responsabil de număr: Andrei Cornea

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel. 614.17.76, Tel/fax 311.22.08

Tipărit la
"TIPOREX" SA
Calea Plevnei 114
Tehnoredactare
computerizată
Adrian Baltag,
Alexandru Cirip
Revista "22"

Perjo